

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра практики англійської мови

На правах рукопису

МИРОНЮК ВЕРОНІКА МИКОЛАЇВНА

**МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА
УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ**

Спеціальність: 014.021 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна
література)

Освітня програма: Середня освіта. Англійська мова та зарубіжна література
Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

КРИСАНОВА ТЕТЯНА АНАТОЛІЇВНА,
доктор філологічних наук, професор

РЕКОМЕНДОВАНА ДО ЗАХИСТУ

Протокол №

засідання кафедри практики англійської мови

від ____ 2024 року

Завідувач кафедри

(_____) кандидат філологічних наук, професор Е.К. Коляда

ЛУЦЬК – 2024

АНОТАЦІЯ

Миронюк В. М. Методика застосування змішаного навчання на уроках англійської мови у старшій школі. Рукопис. Робота на здобуття освітнього ступеня «МАГІСТР». Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024 рік. 90 с.

Магістерська робота присвячена дослідженню поняття змішаного навчання, аналізу методики застосування змішаного навчання на уроках англійської мови у старшій школі. Актуальність роботи зумовлена потребами сучасної освіти в Україні в умовах повномасштабної війни. Запровадження змішаних моделей навчання сприяє підвищенню успішності учнів, подолання ними мовного бар'єру, вдосконалення навчального процесу. Ці фактори надзвичайно важливі для подальшого професійного та соціального розвитку здобувачів освіти, а також і майбутнього становлення України.

При написанні роботи було досліджено виникнення і становлення змішаного навчання як методу навчання, опис його існуючих моделей та наявний досвід їх запровадження. Також виявлено вплив запровадження моделі індивідуальної ротації на рівень знань та навичок у старшокласників.

Наведено приклади застосування методики для формування комунікативних навичок учнів 11-х класів. Доведено ефективність використання даної технології за допомогою педагогічного експерименту.

Практичне значення роботи полягає у розробці рекомендацій для ефективної інтеграції моделі змішаного навчання у навчальний процес. Запропоновані методичні підходи спрямовані на розвиток навичок говоріння, поглиблення знань лексики, а також подолання мовного бар'єру.

Ключові слова: старша школа, змішане навчання (ЗН), моделі змішаного навчання, методика запровадження змішаного навчання, комунікативні навички.

SUMMARY

Myroniuk V. M. Methods of applying blended learning in English lessons in high school. Manuscript. Research paper for obtaining «MASTER» degree. Lesya Ukrainka Volyn National University. Lutsk, 2024. 90 p.

The master's thesis focuses on the study of the concept of blended learning, analysis of the methods of using blended learning in high school English lessons. The relevance of the work is due to the needs of modern education in Ukraine in the context of a full-scale war. The implementing of blended learning models helps to improve students' performance, overcome the language barrier, and improve the learning process. These factors are extremely important for the further professional and social development of students, as well as for the future development of Ukraine.

When writing this paper, we studied the emergence and formation of blended learning as a teaching method, described its existing models and the current experience of their implementation. The impact of the introduction of the individual rotation model on the level of knowledge and skills of high school students is also revealed.

Examples of using the methodology for the development of communication skills of 11th grade students are given. The effectiveness of using this technology is proved by means of a pedagogical experiment.

The practical significance of the work is to develop recommendations for the effective integration of the blended learning model into the educational process. The proposed methodological approaches are aimed at developing speaking skills, deepening vocabulary knowledge, and overcoming the language barrier.

Key words: high school, blended learning, blended learning models, methods of introducing blended learning, speaking skills.

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ І ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	6
1.1 Змішане навчання: передумови виникнення та становлення як методу навчання	6
1.2 Переваги та недоліки змішаного навчання	20
1.3 Психолого-педагогічні характеристики навчання в старших класах	24
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	30
2.1 Моделі змішаного навчання та їхня характеристика	30
2.2 Особливості впровадження змішаного навчання	38
2.3 Зарубіжний досвід впровадження змішаного навчання	42
РОЗДІЛ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У СТАРШИХ КЛАСАХ	53
3.1 Розробка та впровадження моделі змішаного навчання на уроках англійської мови	53
3.2 Оцінка досвіду та результатів використання моделі змішаного навчання	63
3.3 Перспективи використання змішаного навчання у викладанні англійської мови.	68
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	77
ДОДАТКИ.....	89

ВСТУП

Актуальність теми. Швидкий кількісний та якісний розвиток технологій видозмінив повсякденне життя і навчальний процес зокрема: виникло онлайн-навчання, а в традиційному активно почали використовуватись новітні технології. Згодом ці протилежні формати навчання почали поєднуватись, що й призвело до появи змішаного навчання (ЗН) – нового освітнього концепту, який поєднує в собі очне й дистанційне навчання, традиційні і новітні методи й підходи. Завдяки своїй незвичній гібридній структурі він слугує ефективним інструментом для організації навчання. Тож коли освітня система України постраждала від пандемії Covid-19, а опісля від повномасштабного вторгнення – змішане навчання стало розглядатися не як інновація чи цікава освітня тенденція, а як гостра необхідність для забезпечення постійного та якісного навчання. Таким чином, застосування змішаного навчання у навчальному процесі стало пріоритетним завданням багатьох освітніх закладів.

Застосування змішаного навчання робить навчальний процес більш гнучким, адаптивним до реальності, персоналізованим, інтерактивним й актуальним, зберігаючи традиційну взаємодію учасників навчального процесу, зовнішній контроль та мотивацію навчання тощо. Особливо ефективно воно у навчанні іноземної мови, оскільки вчитель може використати автентичні матеріали, надавати їх учням у постійний доступ, розподіляти діяльність між очним та онлайн-компонентом.

Тема цієї роботи є практичною та має важливе значення для поліпшення учнівських знань та навичок, тому що містить чітку стратегію для обрання моделі змішаного навчання та її застосування у навчальному процесі, забезпечує покращення мовлення англійською, володіння лексикою та подолання мовного бар'єру, активує творчий підхід та критичне мислення, задовольняє потреби сучасної освіти.

Дослідження цієї теми привертає увагу багатьох науковців. Мельник А. [25] вивчала поняття змішаного навчання, провівши теоретико-методичний

аналіз, К. Бугайчук [4] досліджував стратегію його застосування. Завдання змішаного навчання окреслювала Т. Собченко [34], а теорію і практику вивчали В. Кухаренко [86] та О. Хоменко [40]. Застосування моделей змішаного навчання розглядали Г. Ткачук [37; 38], Г. Чередніченко [41]. Однак недостатню кількість праць присвячено конкретним методикам впровадження технології в навчальний процес.

Метою кваліфікаційної роботи є розробка методики застосування змішаного навчання на уроках англійської мови у старшій школі та розробка ефективних методик і практичних рекомендацій щодо її впровадження у старшій загальноосвітній школі.

Відповідно до поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

- розглянути змішане навчання як метод;
- описати види та особливості моделей змішаного навчання;
- розробити методику застосування моделі змішаного навчання на уроках в старшій школі;
- дослідити особливості планування та впровадження цієї моделі;
- надати рекомендації щодо методики застосування змішаного навчання.

Предметом дослідження є методика застосування змішаного навчання як засобу для вдосконалення навичок говоріння англійською мовою у старшокласників.

Об'єкт дослідження – процес тренування комунікативних навичок старшокласників за допомогою змішаного навчання.

Для написання роботи використовувалися такі **методи дослідження**: загальнонаукові підходи, зокрема теоретичний аналіз літератури за темою (для аналізу попередніх досліджень, які стосуються імплементації моделей змішаного навчання); методи аналізу та синтезу (узагальнення даних), класифікації, а також метод спостереження (спостереження за учнями під час проведення онлайн-занять для збору емпіричних даних).

Наукова новизна полягає в розробці методики застосування змішаного навчання на уроках англійської мови старшокласників з метою поліпшення

навичок говоріння та подолання мовного бар'єру.

Теоретичне значення роботи полягає у внеску в методику навчання англійської мови завдяки детальному дослідженні теоретичних основ і розробці методики застосування змішаного навчання у старшій школі для тренування комунікативних навичок.

Практичне значення полягає в формулюванні рекомендацій для імплементації моделей змішаного навчання в навчальний процес, що можуть бути корисними для вчителів англійської мови, методистів, авторів навчальних програм в загальноосвітніх школах, спеціалізованих навчальних закладах та на позакласних заняттях.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (110 джерел) та додатка. Загальний текст роботи становить 93 сторінки, у тому числі 77 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ І ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Змішане навчання це освітній тренд останніх десятиліть. Виникнувши як смілива ідея для модернізації сталого способу навчання, змішане навчання перетворилось на нову освітню концепцію. Через локдауни під час пандемії Covid-19, а також обмеження, спричинені повномасштабним нападом росії на Україну, змішане навчання стало звичним форматом проведення навчання. Тож ця тема потребує глибшого дослідження.

1.1 Змішане навчання: передумови виникнення та становлення як методу навчання

Навчання змінювалось протягом всього часу свого існування, проте за останні десятиріччя його розвиток був неймовірно стрімким. Сьогодні інакшою стала не лише інформація і навички, які вивчаються, методи, які використовуються, а й канали, через які відбувається контакт вчителя та учнів. Протягом століть основною формою здобуття освіти було очне (традиційне) навчання. Проте розвиток технологій став підґрунтям для утворення нових видів навчання. Наприклад, дистанційного, при якому листування, аудіо- та відеокасети, радіо і телебачення використовувались як канали для проведення навчання.

Дистанційна освіта охоплює багато різних типів та методів навчання. Її розглядають як збірний термін для навчання на заочних курсах, через радіо, телебачення, комп'ютер та самонавчання [103]. Або ж визначають як «спланований досвід викладання та навчання, який використовує широкий спектр технологій для охоплення учнів на відстані і покликаний заохочувати учнів до взаємодії та сертифікації навчання» [72]. Також вважається, що «термін “дистанційне навчання” застосовується до багатьох методів навчання, однак його основна відмінність полягає в тому, що викладач і студент розділені в просторі і, можливо, в часі» [108].

Отже, головними ознаками дистанційного навчання є наявність відстані між вчителем та учнем і використання технологій, як каналу для проведення навчання. Нині для цього здебільшого використовуються комп'ютери, інтернет, смартфони, супутники, додатки та програми. Доступність комп'ютерів, наявність швидкого інтернет зв'язку і винайдення технологій для аудіо- та відеозв'язку через інтернет спричинили появу онлайн-навчання (e-learning). Його можна визначити як підвид дистанційного, в якому інструментом для проведення навчання є саме інтернет та комп'ютер чи будь-який інший девайс. Бедрул Хан окреслює його як «використання Інтернету для доступу до навчальних матеріалів, взаємодії зі змістом, викладачем та іншими студентами, а також для отримання підтримки під час навчального процесу з метою здобуття знань, збудування особистого сенсу та розвитку на основі навчального досвіду» [84]. З'явившись у кінці 20 ст. як ідея, в яку важко було повірити, зараз онлайн-навчання є звичним явищем.

Розгляньмо характеристики онлайн-навчання. Воно є інтерактивним та технологічним. Навчання відбувається на онлайн-платформах (з найпоширеніших: Zoom, Google Meet, Moodle тощо). Використовуються електронні матеріали: відео, презентації, тести, інтерактивні завдання. Спілкування між викладачами та учнями здійснюється через відео конференції, чати, форуми або електронну пошту [98]. Його зміст доступний онлайн. Усі навчальні матеріали знаходяться в електронному вигляді та доступні для повторного використання. Здобувачі освіти мають легкий доступ до додаткових джерел інформації (онлайн-курси, бібліотеки, відео лекції, та ін.). Вільний вибір умов, які найкраще відповідають потребам і можливостям учнів. Зокрема, вибір часу, місця, темпу навчання, тощо. Здобувачі освіти можуть самі вирішувати, коли вивчати матеріал. Наприклад, переглядати відео лекції або виконувати завдання у зручний для них час, що дозволяє органічно інтегрувати навчання в повсякденний графік. Учень може навчатися вдома, у кав'ярні, бібліотеці чи будь-якому іншому місці з доступом до інтернету, а також проходити матеріал у своєму ритмі. Ті учні, які потребують більше часу, можуть переглядати матеріал

повторно, зосереджуючись на складних темах [52]. Ще однією важливою характеристикою є індивідуалізація навчання. Здобувач освіти починає контролювати та змінювати навчальний процес. Враховуючи дедлайни та особистий розклад дня, він планує графік навчання, його тривалість. Згідно з власними інтересами й схильностями обирає теми та формат навчання, метод подання та складність матеріалу. Останньою, проте не менш важливою характеристикою є автоматизований процес оцінки або реагування на дії учнів. Він здійснюється за допомогою технологій або програмного забезпечення без безпосереднього втручання викладача. Це може включати перевірку відповідей, надання коментарів чи оцінок, генерування рекомендацій для подальшого навчання, автоматизовані системи перевірки (тести, вікторини), аналітику навчальних результатів у реальному часі [52].

Завдяки цим характеристикам онлайн-навчання ставало все більш популярним. Згідно з останніми даними світовий ринок онлайн-навчання збільшився на 900% з 2000 року [64]. Проте саме через пандемію COVID-19 відбулось стрімке запровадження онлайн-навчання у понад ста країнах світу. Закриття шкіл та університетів змусило уряди багатьох країн шукати альтернативу, яка б задовільнила потреби здобувачів освіти. Не стала винятком і Україна, чиї заклади освіти перейшли на онлайн-навчання під час карантину [22]. Цей змушений перехід став поштовхом для поширення онлайн навчання в Україні, оскільки завдяки своїм характеристикам воно дозволяло адаптувати навчальний процес до викликів карантину. У таблиці №1 наведено декілька прикладів викликів, з якими зіткнулась освітня система в Україні під час пандемії, та їх вирішення за допомогою онлайн-навчання.

Застосування онлайн-навчання для вирішення проблем, спричинених пандемією.		
Виклики пандемії	Характеристики онлайн-навчання	Подолання викликів через застосування онлайн-навчання
Соціальна дистанція.	Технологічність.	Проведення онлайн-уроків та організація навчання на

		різноманітних онлайн-платформах, що дозволяло уникнути скупчення людей, а, отже, й поширення хвороби.
Пропуски занять через хворобу.	Технологічність та вільний вибір умов навчання.	Онлайн-платформи та месенджери використовувались для надання та збереження навчальних матеріалів учням у постійному доступі.
Довготривалі локдауни.	Автоматизований процес оцінки.	Автоматизована оцінка успішності учнів допомагала вчителю швидко зрозуміти прогрес чи регрес учнів за конкретний період навчання і відповідно скоригувати подальший навчальний процес.

Таблиця 1. Онлайн-навчання як відповідь на виклики пандемії

Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну у 2022 році принесло ще більше труднощів для освітньої сфери, які долались знову ж таки за допомогою онлайн-навчання. Наочні приклади таких рішень розглянуті у таблиці №2.

Застосування онлайн-навчання для вирішення проблем, спричинених війною.		
Виклики війни	Характеристики онлайн-навчання	Подолання викликів через застосування онлайн-навчання
Міграція та закриття шкіл.	Технологічність, доступність онлайн.	Навчальне онлайн-середовище об'єднало учнів з різним місцем проживання та допомогло організувати навчальний процес поза шкільним приміщенням.
Планові відключення електроенергії.	Доступність онлайн та вільний вибір умов навчання.	Учні могли виконувати завдання та опрацьовувати матеріали на онлайн-платформах у зручний для

		них час.
Психологічна травма, стрес.	Індивідуалізація.	Індивідуальний підхід став необхідністю, оскільки стрес та емоційні переживання впливають на якість та швидкість засвоєння навчального матеріалу учнями.

Таблиця 2. Онлайн-навчання як відповідь на виклики воєнного стану

Проте досить швидко учасники навчального процесу зіткнулись з труднощами під час впровадження та недоліками проведення онлайн-навчання, які з часом лише загострились та стали більш відчутними. Найбільші з цих проблем зображені на рисунку №1.

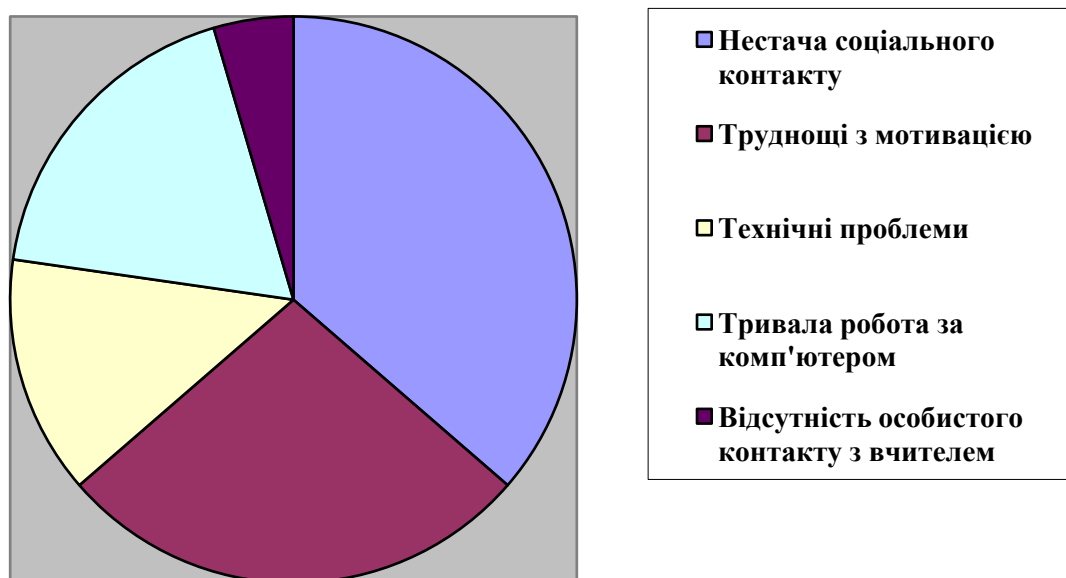


Рисунок 1. Недоліки онлайн-навчання

Наприклад, через відсутність особистих контактів з вчителем та однокласниками зросла ізольованість учнів, втрата соціальних зв'язків між ними. Саме на нестачу спілкування скаржилась більшість школярів згідно опитування Державної служби якості освіти [75]. Близько 60% батьків, які прийняли на себе роль організаторів навчального процесу, заявили про складність мотивації дітей до навчання. Також надійшла скарга на відсутність стабільного інтернет зв'язку і необхідного технічного забезпечення в сім'ях, що

перешкоджало здобувати освіту онлайн [75]. У топ-5 недоліків онлайн-навчання також увійшла велика кількість годин роботи за комп'ютером, що негативно впливає на самопочуття та стан здоров'я учнів, і відсутність особистого контакту з вчителем [65].

Як вирішення вищевказаних проблем запровадили змішане, комбіноване або гібридне навчання (blended / combined / hybrid learning). Змішане навчання це підхід, який поєднує традиційні очні заняття з елементами онлайн-навчання через цифрові платформи. Цей метод став одним із ключових інноваційних рішень у сфері освіти, особливо в останні десятиліття. Він часто зображується за допомогою наступної діаграми (рисунок 2):

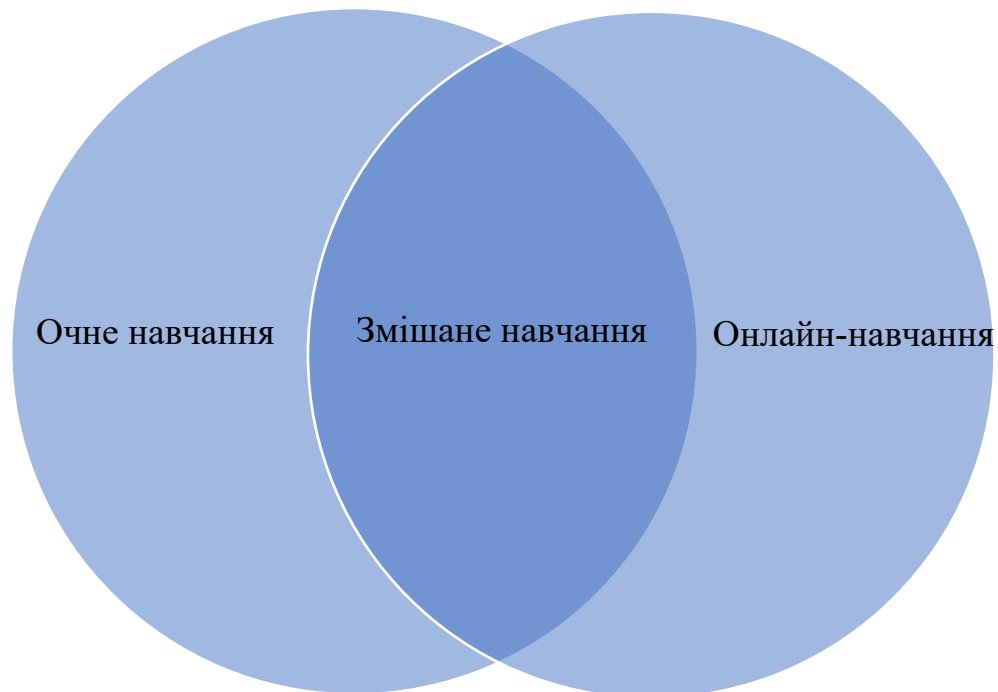


Рисунок 2. Виникнення змішаного навчання

Його появі сприяв американський учений М. В. Крюгер, який, навчаючи студентів інформатики, вирішив відкинути традиційний метод викладання та передати суть комп'ютерів і обрати такий спосіб, у який студенти могли б «відчувати» що це [63]. У 1974 році він винаходить середовище доповненої реальності «відеоплейс» – інтерактивні кімнати, у яких люди могли взаємодіяти з графічними об'єктами на екрані. Нині завдяки цій технології виготовляють інтерактивні дошки та столи (або смарт столи), які є чудовим методом

візуалізації та гейміфікації матеріалу, і активно використовуються у навчальному процесі. Таким чином М. В. Крюгер створив передумови для появи змішаного навчання, яка відбулася у 90-х роках минулого століття, про що свідчить оголошення компанії Interactive Learning Centers про появу курсів з методикою змішаного навчання [78].

Отже, зародження змішаного навчання як концепції чи методу навчання в освітньому процесі відбулося у 90-х роках минулого століття. Цьому сприяло поширення персональних комп'ютерів, поява мультимедіа та прогрес у програмному забезпеченні. У 1990-х роках комп'ютери стали доступними для навчальних закладів, організацій та навіть окремих домогосподарств, що створило умови для використання цифрових інструментів у навчанні. Інтерактивні CD-диски, відеоуроки та навчальні програми дозволили створювати матеріали з більш високим рівнем візуалізації та взаємодії. Освітнє програмне забезпечення (наприклад, ранні версії платформи Blackboard) почало інтегрувати функції для управління навчальними матеріалами, оцінювання й відстеження прогресу студентів. До того ж Інтернет став ключовим інструментом для обміну знаннями та створення навчальних ресурсів. Хоча на початку 1990-х його доступність була обмеженою, до кінця десятиліття більшість університетів і частина шкіл мали підключення до Інтернету, завдяки якому могли створювати бібліотеки електронних книг, бази даних і навчальні вебсайти, які стали важливими доповненнями до традиційних методів навчання. Значну роль відіграла і зміна ставлення суспільства до навчання, а саме відхід від пасивного навчання, зацікавлення в технологіях, прагнення і потреба у безперервному навчанні протягом життя.

Однак перші спроби визначити поняття змішаного навчання відбулися лише у 2000-х роках, коли університети та школи почали інтегрувати онлайн-інструменти для підвищення доступності та гнучкості освіти. Саме на ці роки припадає популяризація та формалізація змішаного навчання.

Еволюція визначення ЗН почалася у 2001 році, коли К. Ментіле окреслює ЗН як використання двох або більше методів представлення та розподілення

матеріалу задля вдосконалення вмісту навчання та його сприйняття учнем, тобто певна комбінація навчання з друкованими матеріалами, з вчителем та онлайн у різних співвідношеннях [91]. П. Валіатан у 2002 році доповнює дане визначення, вказуючи, що під цим терміном також мають на увазі поєднання очного, онлайн та самонавчання [109]. Проте вже у 2004-2005 роках після обговорень змішаного навчання на літніх семінарах у Чикаго це поєднання починають вважати невід'ємною частиною визначення, його основою [88]. Д. Пейнтер (2006 рік) класифікує ЗН як поєднання формальних традиційних навчальних методів (робота в класі/аудиторії, опрацювання матеріалу) з неформальним новітнім (обговорення в інтернеті, використання мультимедіа для подання і закріплення інформації) [34]. Таку ж думку поділяють і Е. Розет та Р. Воган Фразі [101], хоча дещо в ширшому розумінні, як поєднання традиційних і новітніх методів навчання, керованого та самокерованого навчання, черпання інформації в онлайн-джерелах та у колег для досягнення особистих цілей і цілей установи. А. Хейнц та К. Проктер додають до цього переліку прозору комунікацію між усіма учасниками навчального процесу.

Найбільш поширені визначення ЗН за Ч. Р. Грехемом є «комбінування форм навчання (або засобів навчання), комбінування методів навчання та комбінування очного та онлайн-навчання» [71]. У «Довіднику змішаного навчання» Ш. Р. Грем та К. Дж. Бонк фіксують наступне визначення ЗН: «комбінація очного навчання та навчання, керованого комп'ютерними технологіями». У 2007 році І. Еллен, Дж. Земен та Р. Гарет вносять більше чіткості у це поняття і визначають змішане навчання як навчання, наповнення якого від 30% до 79% є в онлайн-форматі [51].

Вітчизняні дослідники визначають ЗН досить схоже. Наприклад, Н. Рашевська (2011) описує його як «процес навчання, за якого традиційні технології навчання поєднуються з інноваційними технологіями електронного, дистанційного та мобільного навчання з метою гармонійного поєднання теоретичного та практичного складників процесу навчання» [32, с.76]. На думку О. В. Коротуна це «цілеспрямований процес взаємодії суб'єктів навчання на

основі поєднання традиційної та онлайн-моделей навчання, який відбувається в аудиторії та поза її межами, у синхронному й асинхронному режимах та базується на широкому використанні ІКТ» [16].

Інакше визначають ЗН Б. Б. Беседін та Г. О. Вагнер, які називають його формою навчання, за якої навчальний матеріал надається для самостійного опрацювання або вивчення з вчителем [3]. А. С. Литвинов вважає ЗН, як і більшість науковців, поєднанням онлайн та офлайн навчання, проте додає, що воно повинне формувати «навчальний досвід студента та самодостатній логічний курс чи предмет» [23]. А. Мельник називає ЗН новою технологією, яка повинна бути синтезом дистанційного навчання та взаємодії з іншими учасниками навчального процесу під час очного навчання і також створювати навчальну траєкторію індивідуально для кожного учня [25]. С. В. Антошук, Л. Л. Ляхоцька у підручнику «Технологія змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти» надають наступне визначення ЗН: «освітня концепція, яка комбінує традиційне навчання з дистанційними та онлайн-методами» [36].

Отже, загалом змішане навчання не має єдиного визначення, термінологічні варіанти чітко не розмежовуються [25]. Зазвичай воно розуміється як форма навчання, у якій поєднується традиційне (очне) та онлайн-середовище задля уникнення недоліків та збереження переваг кожного з них. Існує чимало комбінацій такого поєднання, оскільки кожен вчитель самостійно вирішує, який відсоток навчання відбуватиметься очно чи онлайн, який матеріал подаватиметься та які технології, інструменти, стратегії і методи навчання будуть використовуватися. Таким чином вчитель організує навчальний процес у найефективніший спосіб у кожному окремому випадку, а здобувач освіти отримує гнучку систему навчання, яка задовольнятиме його індивідуальні потреби [43].

Змішане навчання складається з трьох складників (компонентів), що зображено на рисунку №3. Перший – це очне (традиційне) навчання, яке представлено очними заняттями з вчителем, практичними, воркшопами, екскурсіями. Наступним складником є дистанційне навчання, яке передбачає виконання завдань та опрацювання навчального матеріалу самостійно, може відбуватись за допомогою онлайн-вправ, симуляцій за допомогою програм штучного інтелекту, тестів, опитувань, відео, аудіо, записаних уроків, вебсайтів, мобільного навчання (через мобільні додатки). Онлайн-навчання – це третій компонент, який має на увазі спільну роботу учнів та вчителя в онлайн-режимі через онлайн-зустрічі, віртуальні класи, трансляції, миттєве спілкування у месенджерах, особистих сесіях через відео/аудіо дзвінки [20; 105].



Рисунок 3. Складники (компоненти) змішаного навчання

Дана освітня концепція швидко поширюється та набуває різних форм через стрімкий розвиток технологій та пристроїв обробки інформації (комп'ютерів, смартфонів та інших гаджетів) і їхнє широке використання серед усіх соціальних верств населення. Метою змішаного навчання є вдосконалити навчальний процес, зробивши його ефективнішим, динамічнішим і комфортнішим, ніж він був раніше.

М. Крістенсен виокремив загальні характеристики ЗН. Перш за все воно містить і звичні, і новітні технології. Змішане навчання замінює собою технологію, яка існувала раніше. Також воно не призводить до погіршення результатів навчання [59].

Українські ж дослідники визначали характеристики ЗН у контексті його впровадження в Україні. Виділивши, що воно було запроваджене після дистанційного навчання, яке було основною формою навчання під час пандемії Covid-19. Крім цього змішане навчання створює середовище для комунікації як наживо, так і онлайн; розвиває ІКТ-грамотність та підвищує рівень володіння онлайн-ресурсами; сприяє індивідуалізації навчального процесу. Ця нова освітня концепція також змінює роль вчителя. Він стає організатором, який керує навчальним процесом, наставником, що дає поради щодо індивідуальної чи групової роботи, та ментором, який передає свої знання, навички та досвід. Ще однією характеристикою є надання можливості для застосування й перевірки нових методів і моделей навчання [15, 28].

Науковець К. Л. Бугайчук, досліджуючи змішане навчання, формулює такі його ознаки: відноситься до формального навчання в рамках діяльності освітніх установ; це процес здобуття знань та навичок у певних навчальних дисциплінах, що є цілеспрямованим та реалізується частково у дистанційному режимі; використовує новітні технології; надає здобувачу освіти засоби для контролю часу, місця, методів та темпу навчання [4].

Змішане навчання часто поділяють на синхронне та асинхронне. Синхронний формат – це співпраця учасників процесу в одному навчальному середовищі – очно в кабінеті або дистанційно через аудіо чи відео зв'язок. Асинхронний формат означає, що учасники навчального процесу співпрацюють, але із затримкою у часі, використовуючи різноманітні онлайн-платформи, месенджери та додатки. Даний формат передбачає самостійне навчання, яке керується й підтримується вчителем, а також високий рівень інтерактивності навчання та використання новітніх технологій.

Завданнями ЗН вважають ефективну інтеграцію у традиційне навчання [25], а

також загальне підвищення якості освіти і збільшення освітніх можливостей для здобувачів освіти, врахування їхніх освітніх потреб, індивідуального темпу навчання, інтересів [33]. Також до завдань змішаного навчання відносять формування самостійності та самоаналізу, зацікавлення у навчально-пізнавальній діяльності у здобувачів освіти, надання їм можливості контролювати свій навчальний процес [38]. Крім цього завданнями змішаного навчання є зміна позиції вчителя з джерела знань на організатора навчального процесу та надання можливості вчителю обирати навчальний матеріал, форму і спосіб його подачі [35].

На якість змішаного навчання впливають важливі фактори, що сприяють створенню продуктивного і сприятливого навчального середовища (рисунк 4). Насамперед виділяють співпрацю між учасниками навчального процесу і рефлексію. Високі результати навчання є часто наслідком ефективної співпраці між усіма учасниками навчального процесу, що сприяє комунікації, спільній відповідальності та колективному вирішенню проблем. Рефлексія дозволяє учням критично осмислювати те, що вони навчилися, та як можуть застосувати свої знання в майбутньому. Рефлексивні практики, такі як ведення щоденників, самооцінка чи групові обговорення, допомагають учням визначити свої сильні та слабкі сторони, глибше зрозуміти матеріал і покращити метакогнітивні навички [82].

Також до факторів впливу відносять можливість ставити запитання та отримувати на них відповіді (діалог), синтез та оцінення. Підтримка й заохочення, а також відсутність осуду і зневаги з боку вчителя та однокласників створюють відкрите і підтримуюче середовище, де учні мають можливість звернутися за поясненнями та взаємодіяти одне з одним. Оцінювання допомагає виміряти прогрес студентів та їхнє розуміння матеріалу, коригувати навчання відповідно до потреб учнів і надавати вчасний зворотний зв'язок. Ще одним фактором є соціальна й емоційна підтримка, якою організатори навчального процесу часто нехтують, зосереджуючись на досягненні навчальних цілей; що й призводить до погіршення самопочуття учнів, втрати зацікавленості у навчанні.

Інклюзивна атмосферу в класі значно впливає на мотивацію та успіх здобувачів освіти [82].



Рисунок 4. Фактори, що впливають на якість ЗН

Австралійські науковці, досліджуючи змішане навчання, виділили три підходи до його впровадження. Перший – поєднання з низьким рівнем впливу. Він характеризується низькою ймовірністю невдачі, вважається найшвидшим та найлегшим у застосуванні. При такому підході до існуючого навчального матеріалу лише додаються додаткові онлайн-завдання. Другий підхід – поєднання середнього рівня, коли частина занять проводиться онлайн. Однак такий підхід вимагає у вчителів більше досвіду та розвинутих технологічних навичок. Третій – поєднання найвищого рівня, що означає відкидання існуючого та створення нового навчального курсу для кращого поєднання очних та онлайн-компонентів. Проте такий підхід вимагає високих технологічних навичок та великої кількості часу для його розробки [49].

Для запровадження змішаного навчання використовують різноманітні онлайн-інструменти. Перш за все, системи управління навчанням (СУН) або системи дистанційного навчання (СДН), англійською Learning Management System (LMS). Це програмне забезпечення, за допомогою якого організовується навчання та створюють освітні курси. Одними з найбільш поширених є Moodle, Talent, Litmos, Canvas, Google Classroom, Microsoft Teams, Blackboard, Schoology Learning, Hurix, Brightspace, Edmodo. Також потрібні програми для відео конференцій (Zoom, Google Meet, Microsoft 365, Cisco Webex, Adobe Connect, GoTo Meeting).

В українських школах найчастіше використовують (рисунок 5) систему дистанційного навчання Google Classroom, а для відео конференцій Zoom і Google Meet. Для створення інтерактивних завдань чи проведення оцінювання використовуються Kahoot!, Quizlet, Google Forms, Wordwall, LearningApps.

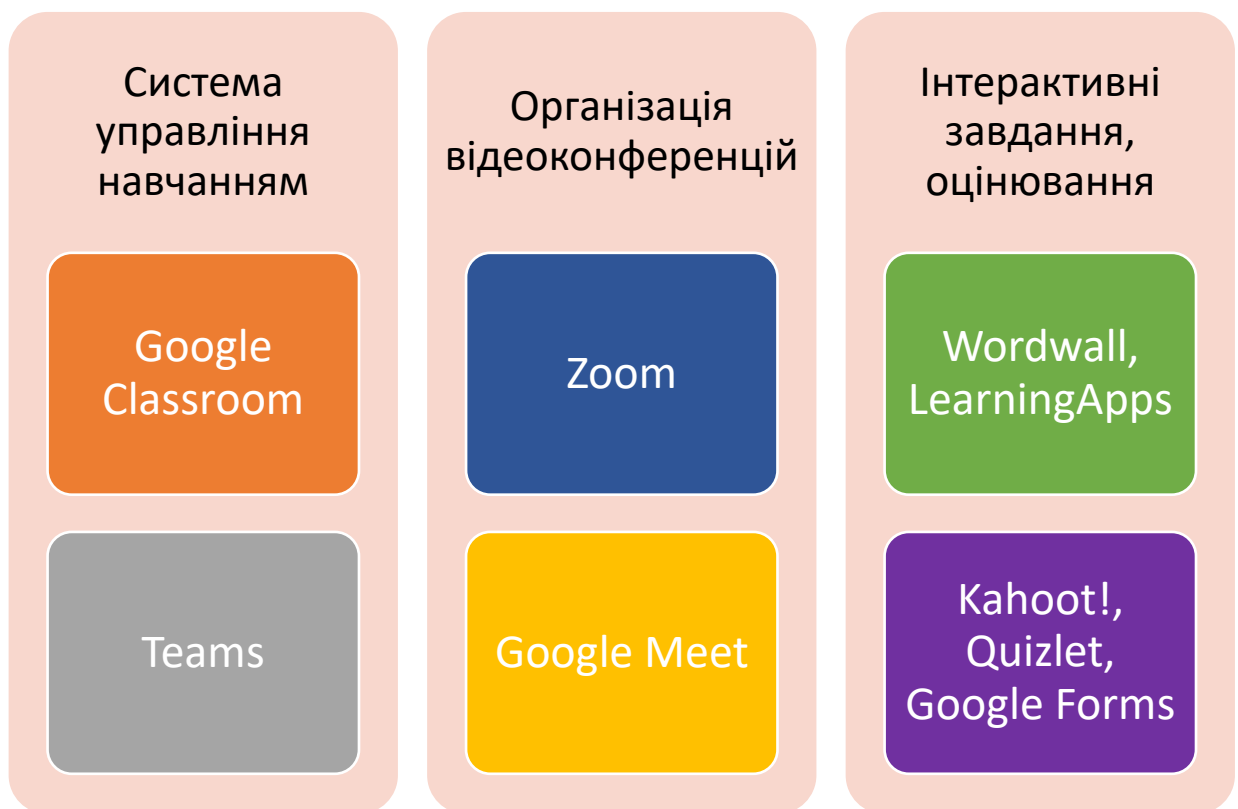


Рисунок 5. Інструменти для запровадження змішаного навчання

1.2 Переваги та недоліки змішаного навчання

Змішане навчання поєднує переваги онлайн та очного навчання, що значно покращує досвід навчання для здобувачів та організаторів навчального процесу. Однією з найбільших переваг змішаного навчання є гнучкість або адаптивність. Її визначають як можливість учнів контролювати чотири фактори навчання: час, місце, спосіб та темп. Учні навчаються у будь-який зручний для них час, вивчаючи інформацію та виконуючи завдання протягом певного періоду до встановленого вчителем кінцевого терміну. Онлайн-зустрічі часто узгоджуються з учасниками навчального процесу або надаються у записі для відсутніх. Навчання більше не обмежене класною кімнатою, а відбувається і в онлайн-середовищі. Гнучкість змішаного навчання дозволяє подавати матеріал та тренувати його засвоєння у різних форматах, наприклад відео, тексти, обговорення, практичні завдання. Тож інформація подається через різні стилі навчання (візуальний, кінестетичний, аудіальний, вербальний, логічний і т. д.), розвиває навички опрацювання інформації через різні канали сприйняття та збагачує навчальний процес [61].

Гнучкість це також і про пристосування змісту та форми навчання під індивідуальні потреби учасників навчального процесу й особливостей навчального середовища. Відповідно до завантаженості та вподобань учнів балансується співвідношення дистанційного та очного навчання. У більш вужчому значенні адаптивність має на увазі коригування матеріалу, враховуючи інтереси здобувачів освіти, їхні особисті вподобання [70; 61].

Крім урізноманітнення подачі матеріалу адаптивність також надає можливість учням вчитися у власному темпі, за потреби повертатися до пройденого матеріалу для повторення, а вчителям – регулювати навантаження чи рівень складності матеріалу для кожного учня. Саме завдяки цьому, як стверджує інститут досліджень Америки, засвоєння знань учнями збільшується до 25-60% (результати звичного очного навчання оцінюються у 8-10%) [95; 73].

Ще однією перевагою змішаного навчання є його висока ефективність.

Завдяки використанню різноманітних мультимедійних ресурсів (відео, інтерактивні вправи, онлайн-ігри) учні можуть отримувати більш цікаві та мотивуючі завдання і брати активну участь у навчальному процесі, що підвищує їхню мотивацію та залученість. Таким чином змішане навчання підвищує мотивацію та самостійність учнів, змінюючи їх роль з пасивних отримувачів на активних здобувачів знань [48, с.1610].

Впровадження змішаного навчання є особливо корисним при навчанні англійської мови, оскільки дозволяє комбінувати комунікацію віч-на-віч та опрацювання онлайн-контенту, створеного носіями мови (тексти, відео, аудіо), що значно поліпшує сприйняття мови на слух, вимову, розуміння культурного та історичного контексту, сприяє зростанню зацікавленості учнів у вивченні мови [8, с.89]. Змішане навчання надає ресурси й інструменти для використання різних навчальних методик і моделей та інтерактиву, що розвиває навички учнів та надає можливості для практичного застосування знань. Також ці інструменти використовуються для адаптації навчального матеріалу під індивідуальні освітні потреби здобувачів освіти; завдяки чому змішане навчання одним з найкращих рішень проблеми викладання іноземної мови у класах, що поєднують учнів із різним рівнем знань, навичок та стилів навчання [92].

Ще однією значною перевагою змішаного навчання є висока технологічність. По-перше, імплементація новітніх технологій у навчальний процес значно прискорює й полегшує комунікацію, забезпечує швидкий зворотній зв'язок, дозволяє ділитися матеріалами, легко відслідковувати прогрес учнів. По-друге, це покращення навчальних матеріалів. Процес їхньої розробки й оновлення стає легшим й, отже, частішим, що робить їх більш сучасними та актуальними. Також для викладання іноземної мови з'являється можливість обирати актуальні та автентичні (створені носіями мови) матеріали [36, с.15-16]. По-третє, використання новітніх технологій дозволяє інтегрувати нові інструменти та платформи для покращення процесу навчання, зокрема штучний інтелект, віртуальну реальність та інші інноваційні технології [65; 38, с. 146].

Онлайн-компонент змішаного навчання надає учням можливість

працювати самостійно з матеріалами, що допомагає розвивати їхню самодисципліну і навички самостійного навчання. Це також сприяє розвитку критичного мислення, оскільки учні мають можливість більше досліджувати теми та знайти відповіді на свої запитання самостійно. А очний компонент надає необхідну підтримку, особистісний відгук вчителя, контроль та порівняння темпу навчання в групі [94, с. 21-22].

Завдяки поєднанню очних та онлайн-занять, викладачі можуть ефективніше використовувати час, концентруючись на практичних питаннях, обговореннях та індивідуальних консультаціях. Уроки в класі можуть бути сфокусовані на взаємодії, практиці та глибокому аналізі матеріалу, в той час як теоретичну частину можна вивчати онлайн [54, с.1610].

Змішане навчання підвищує рівень співпраці, завдяки створенню онлайн-спільноти. У них учні можуть обмінюватися думками, вирішувати завдання разом, брати участь у форумах та групових проектах, що сприяє розвитку навичок 21 століття (командної роботи, лідерства, технологічної грамотності та комунікативних навичок) [60, с.5].

Змішане навчання виділяється своєю екологічністю. Воно дозволяє зменшити витрати на матеріали, проїзд та інші фізичні ресурси. Оскільки певна частина навчального процесу відбувається онлайн, це також знижує витрати на утримання приміщень та інфраструктури [73; 102, с.4-9].

Крім цього змішане навчання відзначається своєю доступністю – здобувач освіти може навчатись у будь-якому місці, у будь-який час. Навчальні матеріали надаються у постійний доступ протягом усього періоду навчання, з можливістю для неодноразового перегляду та опрацювання. Також наявність якісного онлайн-компоненту підвищує рівень навчання у селах та невеликих містах, таким чином зменшуючи освітню нерівність [38, с. 146]. Ще однією рисою доступності є можливість продовжувати навчання, коли з певних причин школи тимчасово закриваються [97, с.169-170].

Також очний компонент змішаного навчання допомагає усім учасникам навчального процесу зберегти соціальні зв'язки і комунікацію, уникнути

ізолюваності, втрати стосунків. Онлайн-компонент у змішаному навчанні сприймається як продовження спільного навчального досвіду [18, с. 3063].

Проте у змішаного навчання є й ряд недоліків. Один з найбільших це відсутність відповідних технічних можливостей та навичок. Велика частина учнів не мають належного технічного забезпечення (у сім'ях з декількома дітьми часто немає комп'ютер чи телефону для кожної дитини), жителі сіл та невеликих міст не мають доступу до швидкого інтернет зв'язку. Часті відключення електроенергії в осінньо-зимовий період унеможливають проведення онлайн-компонента. Також вчителям та учням часто не вистачає необхідних навичок для роботи з комп'ютером та програмами [76; 104; 94, с. 602].

Формат змішаного навчання передбачає певний рівень самостійного опрацювання матеріалу, тож потребує від учнів значної дисципліни та мотивації. Саме цей фактор став чи не найбільшою перешкодою для успішного навчання. Наприклад, згідно досліджень кількість учасників онлайн-курсу, яка не закінчить його проходження, коливається від 40% до 80% [106], а середній показник проходження масових онлайн-курсів (Open2Study, Coursera, EdX, MITx та інші) сягає всього лише 15% [80]. Тож цю статистику потрібно брати до уваги при розробці та імплементації онлайн-компонента змішаного навчання.

Зменшення тривалості уваги й концентрації середньостатистичного учня впливає на всі складові змішаного навчання. Проте під час онлайн-компоненту ризик втрати концентрації особливо високий, оскільки учень має легкий і постійний доступ до розважального контенту, яким часто користується. Тож це часто унеможливорює опрацювання великого за обсягом або складного для розуміння матеріалу [48, с.1611].

Через наявність дистанційного та онлайн-компонента змішане навчання неможливе без самоорганізації учнів. Оскільки згідно своїх психо-фізичних характеристик учні молодшої та середньої школи ще не здатні до повноцінної саморегуляції та рефлексії, впровадження змішаного навчання для них означає потребу у батьківському/опікунському контролі. Це призводить до труднощів під час змішаного навчання у молодшій та середній школі, тож рекомендується

впроваджувати такий формат навчання у старшій школі [38, с.146].

Планування змішаного навчання вимагає більше часу та зусиль від вчителя, адже йому потрібно створити онлайн-компонент, опанувати необхідні для цього технологічні навички та методичні знання [36, с.15]. Під час опитування, проведеного Державною службою якості освіти, майже 80% вчителів заявили про необхідність «вдосконалити методику організації освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання» [75]. Результати деяких досліджень також відзначають нестачу методологічних і дидактичних напрацювань, недостатнє розуміння концепту даної освітньої моделі та труднощі впровадження викликані пандемією та війною [54].

До того ж впровадження онлайн-компонента може викликати труднощі і непорозуміння у здобувачів освіти, і саме вчитель стає інструктором, витрачаючи власний час на усунення проблем. Для уникнення останнього під час змішаного навчання учням надаються пояснення навчального плану, переваг даної концепції навчання, очікуваних результатів, що забезпечує чітке розуміння навчального процесу і попереджує виклики, з якими можуть стикнутись здобувачі освіти [100].

Недоліками змішаного навчання також називають залежність учнівських досягнень у навчанні, відвідуваності та задоволення від їхньої зацікавленості, мотивації та залученості у процес навчання; й невідповідності фактичного рівня знань учнів і отриманого в результаті дистанційного оцінювання [8; 99].

1.3 Психолого-педагогічні характеристики навчання в старших класах

Старша школа охоплює учнів віком 15-18 років, який вважається періодом ранньої юності. Це час суттєвих психічних та фізіологічних змін, тож дана стадія розвитку здобувачів освіти значною мірою обумовлює психолого-педагогічні характеристики навчання в старшій школі. Перш за все змінюється ставлення учнів до навчання – стає більш осмисленим, спрямованим на розвиток власних вмінь, талантів, інтелекту, на отримання якісних знань та навичок, та на

підготовку до подальшого навчання у закладах вищої освіти [1, с.3-4]. Саме в цей період учням потрібно допомогти знайти внутрішню мотивацію для здобуття знань, виробити навички самоосвіти та рефлексії. Стрімкий технологічний розвиток теж значно вплинув на цілі сучасної освіти. Тепер вчителі ставлять на меті не лише надати теоретичні знання, щоб підвищити грамотність й обізнаність учнів, а сформувати в них такі якості, як компетентність, активну пізнавальну діяльність, прагнення до розвитку та зацікавленість у навчанні [21, с.26-32].

Для досягнення вищезгаданих цілей необхідно взяти до уваги наступні характеристики навчання у старшій школі. Здобувачі освіти визначають мету навчання, його важливість, з'являється прагнення до самонавчання поза межами шкільної програми, випрацьовується індивідуальний навчальний стиль. Учні зацікавлюються саморозвитком та формуванням власного майбутнього – вибору професії та місця навчання, тож пріоритетність предмета буде залежати від його кореляції з учнівськими інтересами або бажаною кар'єрою. Крім зміни пріоритетів та поглядів на навчання відбувається перехід від конкретного мислення до більш абстрактного та узагальненого, від пасивного сприймання до активної оцінки інформації, що супроводжується намаганням виявити причинно-наслідкові зв'язки, обґрунтувати власну думку. Посилюється прагнення до контролю та самореалізації [21, с.30-31]. Також даний вік у психології виділяється становленням особистості учня, його цінностей, світогляду, соціальної позиції, а в педагогіці – формуванням інтересу до предмета, мотивації, опануванням навичками навчання, визначенням своїх здібностей, застосуванням саморегуляції.

Старшокласники перебувають у періоді когнітивного зростання, який зазвичай триває від 14 до 18 років. Вони переходять від конкретного мислення до більш абстрактних та узагальнених міркувань. Психологічно це означає, що вони стають більш здатними до логічного мислення (синтез, самооцінювання, абстрагування, узагальнення, порівняння), вирішення проблем та аналізу складних ідей. Проявляються особливості мислення гнучкість, самостійність, критичність, глибина), формується особистий когнітивний підхід до вирішення

пізнавальних та практичних завдань. Завдяки якісній зміні мислення зміст і побудова мовлення учнів старших класів стають складнішими. Під час вивчення іноземної мови особливості мислення учнів визначають швидкість формування мовних зв'язків і узагальнень, здатність до гнучких трансформацій та інших процесів. Педагогічно це відображається у зміщенні акцентів у навчальній програмі в бік навичок мислення вищого порядку. Вчителі заохочуються до розвитку критичного мислення, креативності та самостійного навчання через проблемно-орієнтоване навчання, групові проекти та дискусії [30, с.12-13].

Разом із мисленням змінюється й учнівське мовлення, переходячи з простих структур на складні, з висловлювань рівня речень на рівень тексту. Їхній словниковий запас стає більшим, більш різноманітним; вдосконалюються морфологічні та синтаксичні аспекти мовлення. Вираження думок стає більш логічним, зв'язним, містить висновки, аналіз. Тож використання автентичних матеріалів та посилене тренування мовленнєвих навичок є необхідністю [30, с.13-14]. Покращується і увага учнів, здатність до концентрації. Зосередження на завданні тепер є цілеспрямованим, проте все ще досить вибіркоким – воно залежить від зацікавленості учня у матеріалі [17].

У період ранньої юності відбувається становлення особистості, що супроводжується зростанням самостійності та відповідальності. Юнаки прагнуть отримати більшу незалежність, відчути себе дорослим. Пізнаючи себе, вони визначають свої ролі у суспільстві, окреслюють власні кордони та усвідомлюють свою унікальність [17]. Тож пропонуючи вільний вибір проектів, незалежні дослідницькі завдання, можливості для самовираження, вчителі можуть дати учням можливість взяти на себе відповідальність за власну освіту. У старшій школі також часто запроваджують більш персоналізовані навчальні траєкторії, де учні можуть обирати факультативи, які відповідають їхнім кар'єрним прагненням або цілям навчального закладу. Крім того, у старшій школі учням часто дозволяється обирати факультативи, які відповідають їхнім академічним цілям або професійним прагненням.

Побудова стосунків з однолітками, усвідомлення сімейних очікувань та

переживання тиску, пов'язаному з необхідністю досягти успіху в навчанні, провокують низку емоційних і соціальних змін. Це може призвести до підвищеної чутливості до впливу однолітків, проблем із самооцінкою та підвищеного стресу. Вчителі, пам'ятаючи про ці емоційні коливання, повинні створити сприятливе та інклюзивне середовище в класі, заохочувати позитивну взаємодію з однолітками та надавати можливості для соціального навчання. Заходи, які заохочують роботу в команді, лідерські навички та вирішення конфліктів, допомагають учням розвинути кращі соціальні навички та емоційну стійкість.

Ключову роль у навчанні старшокласників відіграє мотивація. Її поділяють на зовнішню та внутрішню. Зовнішня формується зовнішніми чинниками, серед яких виділяють очікування батьків, їхня похвала чи засудження, участь у міжнародних проєктах, шкільні вимоги, критерії майбутньої професії тощо. Внутрішня мотивація є продуктом самого процесу навчання, а саме відповідність інтересам учня, отримання позитивних емоцій від навчання [30; 21].

У вивченні іноземної мови внутрішню мотивацію розглядають як поєднання комунікативної мотивації (вивчення мови через бажання використовувати її для спілкування), лінгво-пізнавальної (навчання через інтерес до матеріалу) та інструментальної (бажання вчитись через використання вчителем певних методів навчання). Вчитель прямо впливає на мотивацію учня через правильний вибір навчального матеріалу, способів його подання, навчальних методів, оцінювання. Мотивація є надзвичайно важливою психолого-педагогічною характеристикою навчання, оскільки саме вона відповідає за активізацію мислення, вивчення і засвоєння матеріалу та інших психологічних процесів [30, с.17-18].

Велика частина старшокласників замотивована у вивченні іноземної мови, зокрема англійської, у перспективі навчання закордоном чи участю у міжнародних проєктах, волонтерствах, програмах обміну. Також учні зацікавлені вивченням англійської, коли використовують її як засіб спілкування, висловлення своїх думок, вираження себе. Педагогу потрібно

використати це створивши англомовне середовище, відкрите до учнівських точок зору, думок та вільне від засудження ще часто незрілих переконань [30].

Старша школа – це час, коли учні повинні розвивати навички саморегуляції та тайм-менеджменту, оскільки вони готуються до зростаючих вимог вищої освіти та обов'язків дорослої людини. Учні опановують навички планування проєктів, організації робочого процесу, визначення пріоритетів, а також навчаються вчитися – аналізувати і синтезувати інформацію, створювати конспекти, підбивати підсумки, виділяти головне, тощо. Навчання починає сприйматися як інтелектуальний процес, діяльність, що спрямована на досягнення певних цілей в майбутньому (наприклад, вступ в обраний заклад вищої освіти, професійний розвиток) [30].

Отже, якісна зміна психолого-педагогічних характеристик в учнів старшої школи значно впливає на навчальний процес та вимагає інакших підходів до навчання, ніж в середній школі. Нехтування цими змінами призведе до негативних наслідків, а їх правильне врахування дозволить вдосконалити подання матеріалу, способи його вивчення, покращити взаємини між вчителем та учнями та створити сприятливу для навчання атмосферу в класі [30; 14].

Таким чином, навчання в старшій школі є складним етапом, який вимагає глибокого розуміння психологічного розвитку підлітків. Це період, що характеризується зростанням самостійності, когнітивним розвитком, емоційними змінами та формуванням особистих цінностей. Педагоги повинні створити динамічне і сприятливе навчальне середовище, яке задовольняє різноманітні потреби учнів, заохочує критичне мислення, сприяє розвитку саморегуляції, соціальних навичок і моральних міркувань. Такий збалансований підхід допомагає підготувати учнів до викликів дорослого життя та навчання впродовж усього життя.

Висновки до розділу 1

Перехід на дистанційне навчання під час пандемії, а згодом і повномасштабне вторгнення росії в Україну стало передумовою для появи

змішаного навчання та його закріплення як основного освітнього формату, який, при правильному виборі інструментів й ресурсів та ретельному плануванні уроків, є більш ефективним, ніж інші форми навчання та надає здобувачам освіти можливість отримати знання й розвинути навички володіння іноземною мовою на високому рівні.

Змішане навчання змінило підхід до освіти та ролі вчителя й учня, змістивши акцент від наставника на учня; трансформувало структуру й зміст навчання і запропонувало нове навчальне середовище: гнучке, доступне та ефективне. Нова форма навчання принесла для учасників освітнього процесу і проблеми, і перспективи для розвитку. Змішане навчання зменшило можливість соціалізації учнів, але дало потужний поштовх для модернізації системи освіти загалом. Проте результативність навчання у подібному середовищі значною мірою залежить від зацікавленості здобувача освіти та його залученості у навчальний процес. Тож організаторам навчання важливо усвідомлювати усі чинники, які позитивно чи негативно впливають на залученість учнів, та обирати найкращі методи для досягнення навчальних цілей.

Незважаючи на всі переваги змішаного навчання, його впровадження в українську систему освіти супроводжується проблемами та проходить дуже повільно. Ускладнюють процес створення якісного змішаного навчання такі чинники, як відсутність загального інформаційного освітнього середовища з базою електронних навчальних матеріалів та електронних курсів, відсутність методики викладання в електронному форматі, непідготовленість викладачів та недостатнє технічне забезпечення, відсутність висококваліфікованих програмістів для забезпечення якісного електронного навчання. Оскільки технології активно розвиваються, це впливає і на зміни системи освіти. Тому за умови правильної організації змішаного навчання та правильного поєднання аудиторних занять з самостійною роботою якість навчання в сучасних умовах тільки підвищуватиметься.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Питання організації та впровадження змішаної форми навчання в умовах введення воєнного стану стало пріоритетним для української системи освіти. З метою визначення найефективнішого рішення для проведення навчального процесу в Україні, нами було досліджено існуючі моделі змішаного навчання та їхнє впровадження за кордоном.

2.1 Моделі змішаного навчання та їхня характеристика

Як відповідь на сучасні виклики та реалії життя у системі освіти було впроваджено змішаний тип навчання. Це структурована навчальна програма, яка поєднує проведення навчання частково онлайн та частково в безпосередній присутності учнів у навчальному закладі. Тобто учень має можливість опрацювати теорію самостійно онлайн (прочитавши матеріали, переглянувши відео-лекцію, виконавши завдання), а також застосувати та закріпити отримані знання на практиці під час заняття офлайн в класі з вчителем. Іншими словами, це органічне поєднання дистанційного та традиційного методів навчання.

Таке поєднання, згідно з дослідженнями К. Бонка та Ч. Грема [71], може відбуватися на чотирьох рівнях, а саме: рівень вправи, курсу (предмету), програми та інституції. На рівні вправи у вміст звичайних завдань додаються елементи віртуальної реальності або створюють активність, що одночасно поєднує очний та онлайн-досвід, наприклад запрошений лектор проводить заняття дистанційно через трансляцію наживо. На рівні курсу (предмету) відбувається комбінація очних та онлайн-активностей, що можуть бути впроваджені паралельно або послідовно. Рівень програми зазвичай впроваджується в університетах і означає поєднання очних та дистанційних курсів. На останньому рівні змішане навчання впроваджується завдяки інституції (корпорації, університету, тощо), яка розроблює навчальну програму для змішаного навчання її цільової аудиторії. Серед цих чотирьох рівнів

найбільш поширеним, зокрема і в українських школах, є рівень курсу (предмету).

На рівні курсу впровадження змішаного навчання може набувати досить різний вигляд, оскільки кожен вчитель самостійно визначає співвідношення компонентів змішаного навчання, методи та способи подачі матеріалу. Тож згідно з дослідженнями освітнього аналітичного центру «Інституту Клейтона Крістенсена» [59, с. 26] на даний момент виділяють чотири основні та чотири додаткові моделі змішаного навчання (рисунк 6).

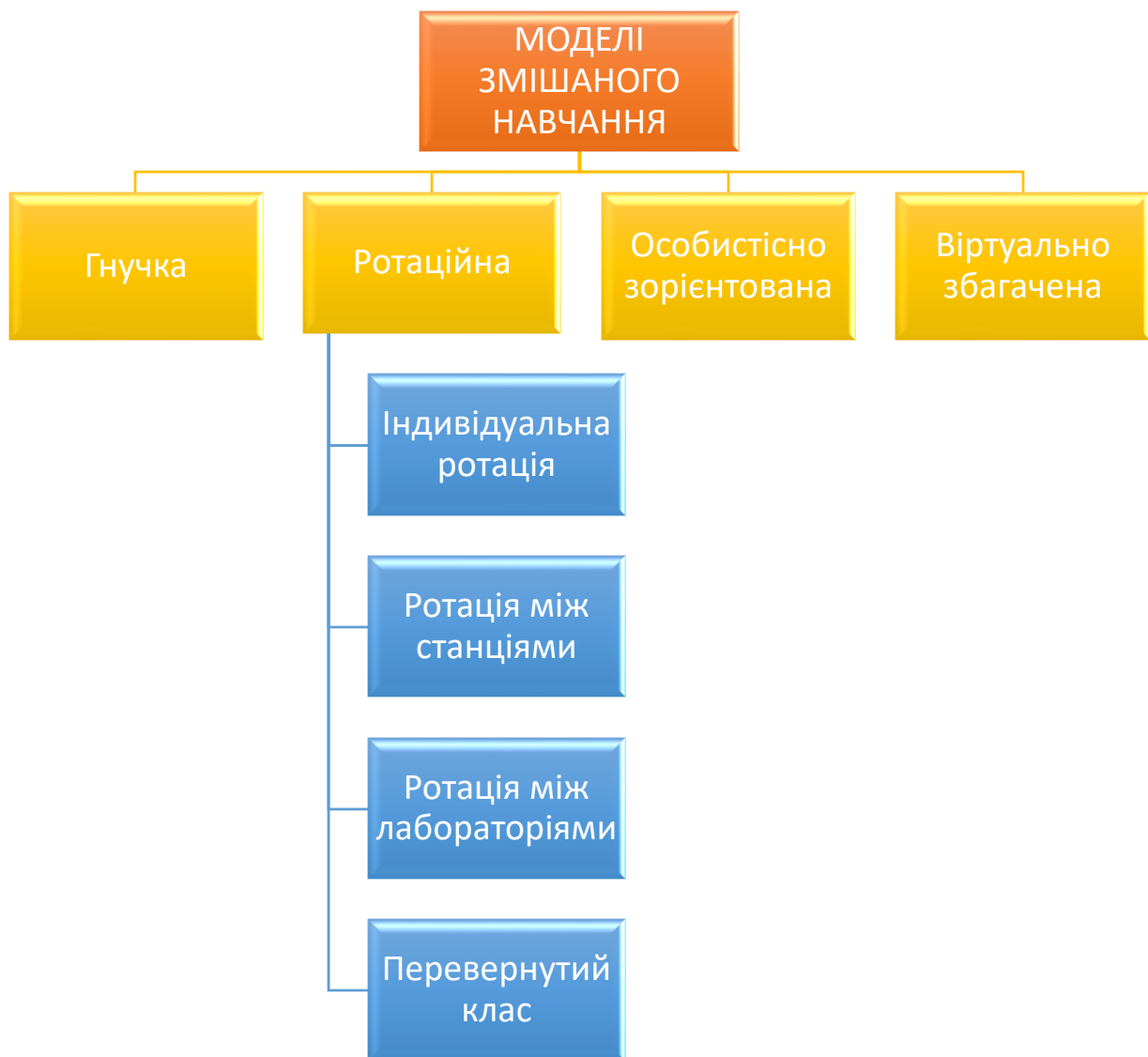


Рисунок 6. Моделі змішаного навчання

До основних моделей змішаного навчання відносять:

- Ротаційна модель (The Rotation Model)

- Гнучка модель (The Flex Model)
- Особистісно зорієнтована модель (The Self-Blend Model (або A la carte))
- Віртуально-збагачена модель (The Enriched Virtual Model)

Крім основних моделей виділяють ще додаткові, підвиди Ротаційної моделі:

- Індивідуальна ротація (The Individual Rotation Model/The Face-to-face Driver Model)
- Ротація між станціями (The Station Rotation)
- Ротація між лабораторіями (The Lab Rotation Model)
- Перевернутий клас (The Flipped Classroom Model)

Ротаційна модель (The Rotation Model) – модель змішаного навчання, де освітній процес проходить в декількох форматах, які змінюють одне одного згідно графіку. Вчитель створює такий розклад для учня, за яким він спочатку вчиться з вчителем, в групі, а потім онлайн самостійно або в групі. В основному ротаційна модель зосереджує навчання в освітньому закладі. [36, с.13-14] Із ротаційної моделі виникли додаткові (рисунок 6): індивідуальна ротація, перевернутий клас, ротація між станціями та ротація між лабораторіями. М. Хорн та Х. Стейкер визначають їх як підвиди ротаційної моделі [107].

Індивідуальна ротація (The Individual Rotation Model / The Face-to-face Driver Model) – модель, за якої учень в класі працює почергово онлайн, з вчителем та в групі, проте порядок діяльності та її наповнення визначається особисто для кожного учня. Одне з поширених застосувань цієї моделі таке: заняття проводяться очно, а завдання онлайн чи робота з вчителем пропонується тим учням, які відстають чи переганяють решту. Цю модель змішаного навчання варто застосовувати для класу, в якому учні мають різний рівень знань [60, с.16].

Ротація між станціями (The Station Rotation) – учні навчаються, проходячи по черзі «станції» в одному або в декількох кабінетах. До «станцій» включені такі навчальні процеси, як: онлайн-навчання, робота в малих групах, групові проекти. Мета учня – виконати всі завдання, поставлені вчителем, змінюючи різні режими роботи. Кількість та види станцій залежить від тривалості уроку, класної кімнати, навчального матеріалу, цілей уроку [38]. На відміну від

індивідуальної ротації у цій моделі порядок станцій є однаковим для всіх учнів. Ротація між станціями повинна мати наступні ознаки. Клас поділяється вчителем на станції, по яких переходять учні. Вчитель визначає порядок проходження станцій, а також обирає одну, на якій буде працювати з учнями. Крім цього діяльність на кожній станції не є одноманітною, але досягає однієї навчальної мети. Навчання онлайн повинно бути принаймні на одній станції. [96]

Ротація між лабораторіями (The Lab Rotation Model) - модель змішаного навчання, за якою учні навчаються самостійно за допомогою комп'ютерів, які знаходяться в приміщенні школи, та наглядців-інструкторів. Така модель навчання може застосовуватись для виконання онлайн лабораторних робіт, а також для учнів, яким потрібен гнучкий розклад, індивідуальний підхід або, коли школа не може забезпечити традиційне навчання для усіх учнів. [67]

Численні дослідження [96; 77; 85] відзначають особливу ефективність застосування ротаційної моделі та її підвидів при вивченні іноземної мови, яке створює учне-центричне навчання, дозволяє вчителю швидко змінювати навчальний зміст і форму в залежності від потреб учнів, застосовувати сучасні освітні інструменти та впроваджувати індивідуальний підхід.

Перевернутий клас (The Flipped Classroom Model) – модель змішаного навчання, що інколи розглядається як самостійна, а іноді як підвид Rotation Model – дана модель прямо протилежна традиційній моделі навчання. Традиційна модель освітнього процесу передбачає надання та розбір нового матеріалу вчителем під час уроку, а для закріплення отриманих знань відводяться домашні завдання. Тоді як в моделі навчання «Перевернутий клас» здобувачі знань заздалегідь отримують онлайн теоретичний матеріал за новою темою та опрацьовують його самостійно, а на занятті учні беруть активну участь в обговоренні нової інформації та виконанні практичних завдань [13, с. 38]. Цей метод дуже ефективний, адже сприяє кращому засвоєнню матеріалу учнями, а також є одним з шляхів досягнення більш учне-центричного навчання і спонукати учнів ставати ініціативними та допитливими [85].

Неприбуткова онлайн-організація «Flipped Learning Network» створила онлайн-спільноту, в якій об'єднала педагогів з усього світу для обміну досвідом та поширення знань про модель перевернутого класу. Вона була заснована у 2012 році одними з найперших дослідників цієї моделі серед яких: Джон Бергманн, Аарон Семс, Ейпріл Гуденрат, Крістін Деніелс, Трой Кокрам, Брайан Беннет та інші. Членами правління «Flipped Learning Network», А. Семсом, Дж. Бергманном, К. Деніелсом, Б. Беннеттом, Х. В. Маршаллом та К. М. Арфстром, визначено чотири складові перевернутого класу [62]: гнучке середовище, культура навчання, цілеспрямований зміст та вчитель-професіонал (рисунок 7).



Рисунок 7. Складові моделі перевернутий клас

Гнучке середовище надає учням відповідний простір та достатньо часу для обговорення матеріалу та обміну досвідом; коректується згідно діяльності та потреб учнів; включає декілька способів отримати навчальний матеріал та практикуватися. Культура навчання є другим складником і позначає відмінний від традиційного підхід перевернутого класу до подачі матеріалу: здобувач освіти стає центром навчального процесу. Для цього вчитель створює завдання та організовує заняття таким чином, щоб учні мали змогу працювати і засвоювати матеріал без його втручання та постійного контролю та отримували завдання, що відповідають їхньому рівню знань, і підтримку у разі потреби. Цілеспрямований зміст це про підбір матеріалу, що відповідає інтересам і

потребам учнів, з метою виховання допитливості та зацікавленості у навчанні, вдосконалення володіння мовою та спонукання до обговорення. Матеріал повинен мати чіткі вказівки та бути завжди доступним. Останнім складником є вчитель-професіонал. Його роль зміщується з джерела знань на джерело відгуку та оцінки. Такий вчитель спостерігає за учнями, надає відгук щодо їхньої діяльності та оцінює успішність. Проте йому також важливо постійно оцінювати власні методи, вивчати досвід колег та вдосконалюватись. [62]

Перевернутий клас здобув широку популярність завдяки своїм ключовим елементам, серед яких визначають ознайомлення з матеріалом перед заняттям, підготовка до занять, перевірка розуміння вивченого, застосування учнями вищих когнітивних навичок.



Рисунок 8. Елементи перевернутого класу

Учням надається можливість вивчати матеріал ще до уроку, таким чином активізуючи пізнавальну діяльність учнів та забезпечуючи застосування простіших когнітивних навичок вдома, а складніших на занятті. До того ж це спонукає учнів готуватися до занять, а також надає вчителю час і можливість перевірити розуміння матеріалу учнями. При ознайомленні учнів з матеріалом самостійно час уроку присвячується діяльності, що вимагає застосування, аналізу, оцінки чи синтезу вивченого, а отже й кращого його засвоєння. [57]

Впровадження моделі перевернутого класу складається з семи кроків, які

можна розділити на три етапи. До початкового етапу входить визначення навчальних цілей та планування. Створення матеріалу та завдань для підготовки до заняття, розробка завдань для опрацювання під час уроку та його проведення відносяться до другого етапу. Третій етап, заключний, містить аналіз проведеного перевернутого уроку та завдання для учнів на рефлексію чи повторення матеріалу. [83] Однак варто взяти до уваги, що дана модель вимагає ретельнішої підготовки як від учнів, так і від вчителя; передбачає навчання в групі, а не індивідуальне; її застосування можливе не для всіх предметів [46].

Гнучка модель (The Flex Model) – модель змішаного навчання, де основним є онлайн-навчання з декількома очними зустрічами. Вчитель дистанційно керує навчальним процесом та є доступним для консультацій (можуть бути як очно, так і онлайн), він надає оцінку учнівського прогресу, але учень сам встановлює графік навчання та вирішує, коли йому звернутись до вчителя. Цю модель зазвичай застосовують онлайн-школи. Деякі українські заклади освіти, що не можуть проводити заняття через карантини чи військові дії, теж навчаються у такий спосіб. Однак широкого поширення серед шкіл ця модель не має зокрема через низький відсоток активності та співпраці учнів на занятті, що є загальним недоліком цієї моделі [46].

Особистісно-зорієнтована модель (The Self-Blend Model або The A la carte Model) – модель змішаного навчання, в якій учні мають можливість обрати онлайн-курс і вчитись самостійно, паралельно вивчаючи предмети, що проходять офлайн. Дана модель навчання допомагає учням розвиватись додатково в тому напрямку, в якому вони зацікавлені. [53] Онлайн-курси розробляються вчителем або обираються вже створені, наприклад так звані «Масові відкриті онлайн-курси» (англійською «Massive Open Online Courses»). Це безкоштовне навчання доступне онлайн для бажаючих з усіх куточків світу, що пропонується провідними університетами та різноманітними організаціями, щоб зробити якісну освіту доступною для кожного. Найвідомішими платформами для проходження курсів є Canvas Network, Cognitive Class, Coursera, edX, FutureLearn, iversity, Kadenze, Khan Academy, Udacity, Udemy [44].

Найбільшою українською платформою є Prometheus, заснований у 2014 році.

Віртуально-збагачена модель (The Enriched Virtual Model) – модель змішаного навчання, за якою здобувач освіти отримує нові знання безпосередньо на заняттях з викладачем, а вже індивідуальні завдання виконує онлайн. При цьому учні не відвідують навчальний заклад щодня. На відміну від особистісно-зорієнтованої віртуально-збагачена модель є спільним досвідом для усіх учнів. У даній моделі значно переважає онлайн-компонент навчання, очні зустрічі відбуваються зрідка, у визначені дні. Вважається, що очний компонент ввели для перевірки успішності учнів та проведення певних завдань, що вимагають міжособистісної взаємодії учнів. Таким чином багато шкіл змінили онлайн-навчання на змішане. [107]

Співвідношення часток онлайн та офлайн навчання в розглянутих моделях змішаного навчання можна графічно побачити нижче (рисунок 9 та рисунок 10). Дистанційний компонент переважає у Гнучкій, Віртуально-збагаченій, Особистісно-зорієнтованій моделях та в моделі Перевернутий клас.



Рисунок 9. Моделі з переважаючим онлайн-компонентом

Тоді як традиційне навчання є складовою частиною в ротаційних моделях змішаного навчання (індивідуальна ротація, ротаційна модель, ротація між

лабораторіями, ротація між станціями).

Освітні процеси не стоять на місці, а активно розвиваються відповідно до викликів, які стоять перед сучасним суспільством та розширенням технічних



Рисунок 10. Моделі з переважającym очним компонентом

можливостей, тож наведена кількість моделей змішаного навчання не є остаточною так, як існує безліч можливостей застосування, видозміни і поєднання існуючих моделей. [13] Яскравим прикладом такого поєднання моделей є Київська гімназія східних мов № 1, що комбінувала ротаційну та гнучку моделі, адаптуючи їх під власні потреби та особливості навчального процесу [11]. Ще однією демонстрацією ефективного застосування змішаного навчання є Яхниківська школа у Полтавській області [11]. Тут успішно поєднали перевернутий клас та віртуально-збагачену модель.

2.2 Особливості впровадження змішаного навчання

Підбираючи варіант моделі змішаного навчання у школі, варто звернути увагу на декілька чинників. Умовно їх можна поділити на три групи: техніка,

учні та вчителі. До першої групи належать технічні фактори, а саме: технічне забезпечення навчального закладу, зокрема наявність у ньому моніторів в класах, інтернет зв'язку, комп'ютерних класів тощо. До другої групи віднесемо чинники, що характеризують учнів: їхня кількість, цифрова компетентність, технічну забезпеченість, індивідуальні освітні потреби, мотивацію та вподобання, навчальна успішність, сприйняття ними дистанційного навчання. Чинники третьої групи стосуються організатора навчального процесу, вони включають цифрову компетентність вчителя; навчальний матеріал, що буде вивчатися, та види діяльності, які відводяться на дистанційне/очне проведення; результати навчання, методи оцінювання учнів; кількість годин, що відводиться на вивчення матеріалу; місце предмета в розкладі [34; 7].

Розглядати вищевказані чинники радять у наступному порядку (рисунок 11). Спочатку потрібно оцінити фактори, що стосуються учнів; потім зібрати інформацію щодо технічних та вчительських факторів. Після цього підібрати модель змішаного навчання, яка найкраще відповідатиме отриманій інформації. Останнім кроком буде оцінка співвідношення часу і зусиль (ресурсів), затрачених на розробку й впровадження моделі, та ймовірних навчальних



Рисунок 11. Порядок визначення моделі змішаного навчання

результатів.

Впровадження змішаного навчання вимагає ретельного планування та правильного підходу, як організаторів, так і учасників навчального процесу, що оснований на п'яти принципах:

1. Відповідальність кожного за досягнення поставлених навчальних цілей та результатів;
2. Довіра та повага, що проявляються у відсутності жорсткого контролю та підтримуванні ініціативи;
3. Повага до часових рамок, що означає вчасне дотримання планів та домовленостей;
4. Академічна доброчесність;
5. Розуміння загальних навчальних цілей здобувачами освіти [10, с. 23].

Досліджуючи застосування ротаційної моделі, Г. В. Ткачук вказує на необхідність дотримання загальних методичних засад навчання. Зокрема він виділяє п'ять принципів, серед яких: принцип діяльності, свідомості та активності, дружнього середовища, врахування індивідуальних особливостей і принцип наочності. Важливо організовувати змішане навчання таким чином, щоб воно базувалось в пергу чергу на діяльності учнів, оскільки саме діяльність з використанням отриманих знань формує компетентності. Вчителю слід спонукати учнів до самоосвіти, активізувати їхню пізнавальну діяльність, а також використавши дистанційні технології, створити дружнє середовище для обговорення та висловлення думок. Врахування індивідуальних особливостей допомагає встановити зв'язок з кожним учнем, мотивувати його до навчання, а також спрямувати у навчальному процесі для досягнення бажаних результатів. Останній принцип вказує на використання наочностей при подачі матеріалу для покращення розуміння, швидкого сприйняття інформації, створення позитивного емоційного впливу на здобувачів освіти. Побудова навчального процесу на цих принципах забезпечить покращення навчального досвіду учнів та не дозволить виникнути ситуаціям, що зроблять навчання неефективним. [38, с. 151]

При плануванні змішаного навчання рекомендується використовувати модель ADDIE, що є аббревіатурою слів Analyze (аналізувати), Design (проектувати), Develop (розробити), Implement (впровадити), Evaluate (оцінити). Ця, насправді військова модель, широко використовується університетами та організаціями для створення курсів з чіткою структурою та конкретними результатами. Перевагами ADDIE є її адаптивність до будь-якого предмета чи сфери, можливість для корекцій, відгуків та обговорення на всіх етапах планування, послідовний підхід та наявність компоненту оцінювання. З недоліків називають великі часові затрати, нестачу гнучкості та творчого підходу, ігнорування досвіду реципієнтів продукту. [26]

Першим кроком планування за цією моделлю є аналіз. Потрібно визначити та оцінити всі складові навчального процесу та ресурси, які є в наявності. Після цього настає етап дизайну – опис навчальних цілей, створення розкладу та вибір технологій. Третій крок це розвиток продукту, а саме створення змісту і форми навчання. Реалізація включає в себе презентацію готового курсу та надання вказівок щодо його використання. Останнім етапом є оцінювання ефективності курсу через отримання зворотного зв'язку. [89]

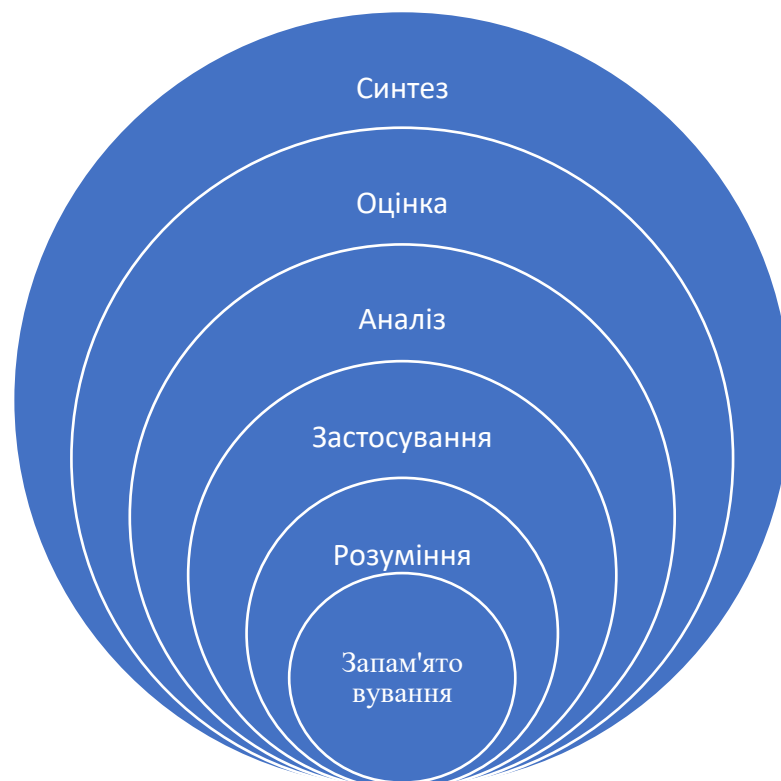


Рисунок 62. Таксономія Блума

Слід зазначити, що при поставленні навчальних цілей та розробці контенту на етапах дизайну та розвитку потрібно послуговуватися таксономією Блума (рисунок 12) – класифікацією педагогічних когнітивних цілей, що впорядковані від нижчих когнітивних навичок до вищих [41]. Її використовують для вибору тієї діяльності на уроці, яка задіє та розвине усі когнітивні навички учнів у правильному порядку, та оцінювання прогресу учнів.

У своїй роботі Дж. М. Кармен описує 5 обов'язкових елементів змішаного навчання, які називає «інгредієнтами». Перший серед яких це події наживо, що можуть відбуватися як у звичайному, так і віртуальному класі. Головна умова – синхронність цієї події для всіх учасників. Наступним інгредієнтом є самостійне навчання, що зазвичай забезпечується онлайн-компонентом. Крім цього елементами змішаного навчання є учнівська співпраця та оцінювання. Здобувачі освіти повинні мати інструменти для комунікації (чати, групи в месенджерах тощо). Оцінювання проводиться для визначення учнівського прогресу та може відбуватися як очно, так і дистанційно. Останній інгредієнт змішаного навчання це навчальні матеріали, до яких учні мають постійний доступ. [58]

Серед практичних рекомендацій щодо організації змішаного навчання для вчителів виділимо наступні кроки: обрати одну систему управління навчанням; визначати дедлайни для усіх завдань; потурбуватися про наявність навчальних матеріалів в учнів, у яких відсутній домашній інтернет; пояснити батькам нову модель навчання та її переваги; створювати завдання для закріплення та перевірки матеріалу, викладеного на самостійне опрацювання; розробляти завдання з різним рівнем складності; оновлювати вже розроблений матеріал для його відповідності вподобанням та потребам учнів.

2.3 Зарубіжний досвід впровадження змішаного навчання

Особливим поштовхом до швидкого розвитку і популярності онлайн та змішаного навчання для усіх країн світу стала пандемія COVID-19.

За даними ЮНЕСКО: в 2021 році 900 млн учнів (з 1,5 млрд у світі) мали

повернутися до шкіл, але повернулася лише половина з них - 433 млн. Загалом способи подальшої організації навчального процесу можна поділити на 4 категорії (рисунок 13):

- Відновлення традиційного навчання (Бельгія, Швейцарія, Швеція, Чехія, Німеччина, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Греція, Угорщина, Японія, Латвія, Литва, Польща, Словенія та інші);
- Запровадження дистанційного навчання (Туреччина, Аргентина, Бразилія, Індія, Камбоджа, Лівія, Мексика, Північна Македонія, Нігерія, Саудівська Аравія, Узбекистан та інші);
- Встановлення тимчасової академічної відпустки (Вірменія, Австрія, Азербайджан, Болгарія, Канада, Іспанія, Італія, Грузія, Хорватія, Чорногорія, Португалія, Румунія, Словаччина, Венесуела);
- Запровадження змішаного навчання (Україна, США, ОАЕ, Австралія, Китай, Велика Британія, Ізраїль, Казахстан, Марокко, Монголія, Непал, Перу, Катар, Сербія та інші). [29]

Питання організації навчання, вибір моделі та стратегії роботи гостро постало перед багатьма навчальними закладами в нашій країні та за кордоном.

На сьогоднішній день змішане навчання довело свою ефективність та стає все більш поширеним у світі. Аналізуючи міжнародний досвід організації та проведення змішаного навчання в школах та університетах можна зауважити створення та використання великої кількості різноманітних сучасних освітніх онлайн-платформ та сервісів, що розроблені для організації навчального процесу та кращої доступності навчальних матеріалів для кожного бажаючого. Зокрема одні з найпоширеніших є: EdEra, Moodle, Microsoft Teams, Prometheus, Litmos, Google Classroom, BrainCert, Open edX, Canvas, Claroline, Blackboard, Coursera, Brightspace, Edmodo, TalentLMS, FutureLearn, VUMonline [90].

Google Classroom – система управління навчанням, створена корпорацією Google для навчальних закладів. Вона є безкоштовною та простою в користуванні. Вчителі можуть створювати завдання, поширювати матеріали,



Рисунок 13. Карта впливу пандемії на освітні процеси у світі станом на 01.09.2020. Джерело: «Слово і діло» [29]

проводити онлайн-уроки, проводити оцінювання і т. ін. Зазвичай саме Google Classroom використовується в українських школах.

Microsoft Teams – ще одна програма СУН, яку широко використовують в Україні. Розроблена спеціально для потреб організацій, є зручною для користувачів. Проте має більш складний функціонал, ніж Google Classroom, тож нею послуговуються заклади вищої освіти.

Платформа «Labster» – світовий лідер з розроблення віртуальних навчальних симуляторів для природничих наук. Студенти з понад сімдесяти країн світу користуються даною платформою. [6]

Coursera одна з найвідоміших освітніх платформ, яка стане в нагоді тим, хто володіє англійською мовою. На платформі представлені курси від провідних університетів і установ з розвитку бізнесу, комп'ютерних технологій, особистого

розвитку, вивчення різних мов, а також записи лекцій і домашніх завдань. Частина курсів перекладена на українську або ж має субтитри. Проходження деяких курсів відзначається сертифікатами, які будуть додатковими перевагами в резюме. Coursera був заснований у 2012 році професорами інформатики Стенфордського університету Ендрю Нгомом і Дафною Коллер і з того часу співпрацює з університетами та іншими організаціями, пропонуючи онлайн-курси, сертифікати та ступені з різноманітних предметів. [45]

TED – це ще одна популярна освітня платформа, де багато митців та спеціалістів із різних сфер діляться своїми думками. Загалом контент англomовний, але багато відео перекладені на українську мову. Серед тем, які там можна знайти: наука, мистецтво, дизайн, політика, культура, бізнес, глобальні проблеми, технології та розваги.

Khan Academy є некомерційною організацією, місія якої – надати безкоштовну освіту для людей в будь-якій точці світу. Сайт академії налічує колекцію з більш ніж 4200 безкоштовних лекцій з математики, історії, охорони здоров'я та медицини, фінансів, фізики, хімії, біології, астрономії, економіки, космології, органічної хімії, історії мистецтва, макро- і мікроекономіки, комп'ютерних наук. Khan Academy була створена у 2008 році випускником МІТ і Гарварду Салманом Ханом та підтримується пожертвуваннями, значна частина яких припадає на Google і фонд Білла і Мелінди Гейтс. [45]

edX – платформа, що була розроблена Гарвардським університетом і Масачусетським технологічним інститутом для людей, які шукають академічний контент та бажають отримати сертифікати. Платформа надає доступ до записаних курсів та лекцій з таких авторитетних університетів, як Гарвард і МІТ.

Udemy – освітній портал, який започаткували Ерен Балі, Гаган Біяні та Октай Чаглар. Він містить курси практично з усіх наукових сфер, а також слугує платформою для розміщення ваших авторських курсів. На відміну від Coursera курси на Udemy мають здебільшого меншу тривалість та обсяг домашніх завдань. [90]

LinkedIn Learning започаткувала Лінда Вайнман. Він призначений для всіх,

хто хоче продовжити свою кар'єру та освіту в своїй галузі практики. Характерною особливістю даного порталу є наявність тисяч професійних курсів, присвяченим бізнесу, інформаційним технологіям, мистецтву та творчим навичкам.

OpenLearn – освітня платформа, призначена для учнів, які шукають безкоштовний матеріал університетського стандарту у вільному доступі. Портал містить теми практично з усіх галузей навчання, включаючи точні науки та гуманітарні науки. [27]

Популярними проектами американських університетів також є MIT OpenCourseWare, Harvard Online Learning та Stanford Online. MIT OpenCourseWare – проєкт, розроблений Массачусетським технологічним інститутом (MIT), спрямований на поширення серед студентів безкоштовних матеріалів університетського рівня, що включають в себе конспекти лекцій і завдання з курсів багатьох факультетів MIT. Додаткова література надається для самостійного вивчення та вдосконалення даного курсу. Harvard Online Learning – освітня платформа від Гарвардського університету для розповсюдження академічних матеріалів. Stanford Online – платформа на базі Стенфордського університету для надання післядипломної освіти, відкриває доступ до курсів, пов'язаних зі сферами штучного інтелекту, здоров'я та інженерії. [2]

На міжнародній арені пальма першості у дослідженні та впровадженні змішаного навчання в освітніх закладах належить таким країнам, як США (Університет центральної Флориди, Стенфордський університет, Інститут Клейтона Крістена у Каліфорнії, Університет штату Монклер), Канада (університети Ватерлоо, Делхауз), Німеччина (Університет Бамберга). Проведення аналізу міжнародного досвіду впровадження змішаного навчання може надати нові можливості для розвитку та вдосконалення власної системи освіти.

США є однією з перших країн, де почали широко застосовувати змішане навчання ще до пандемії. Одним з прикладів успішного проведення змішаного навчання є Університет штату Монклер, який у своїй роботі досліджувала І.

Задорожна [9]. Освітній заклад вирізнявся добре оснащеним вебсайтом, на якому чітко і зрозуміло було висвітлено відповіді на організаційні та технічні питання, що стосувались змішаного навчання. Була запроваджена університетська служба підтримки, яка надавала інформацію щодо програмного забезпечення, онлайн-ресурсів та їх використання, інструкції по усуненню технічних труднощів і проблем, щотижневі оновлені технічні поради, які повідомляли про нові технологічні інструменти та проводили навчання із чітким описом дій.

До кожного викладача в університеті закріплювався помічник – інструкційний дизайнер, до функцій якого входило підтримання розвитку змішаних онлайн-курсів. Дизайнер надавав допомогу і в технічних, і в педагогічних питаннях. Всім викладачам, які вперше приступали до роботи в університеті, було рекомендовано брати участь у програмі розвитку викладачів, яка ознайомлювала їх з найкращими онлайн-платформами та програмами і надавала рекомендації щодо використання потрібних технологій навчання. Програма розвитку викладачів проходила протягом чотирьох тижнів щовесни. Викладач виділяв щотижня від двох до чотирьох годин для вивчення різних підходів і аспектів змішаного навчання. [9]

У школах Америки часто використовуються ротаційні моделі. Наприклад, школи штату Каліфорнії для своєї моделі змішаного навчання обрали онлайн-платформу Khan Academy. Завдяки якій учні вивчають теоретичні матеріали індивідуально, а практичні завдання виконують в класі.

Аналізуючи досвід США, варто зауважити, що успіху змішаного навчання передувала технологічна та методична підготовка викладачів (проведення програми розвитку викладачів), підготовка програмного забезпечення та організація онлайн-ресурсів (професійно розроблений вебсайт університету, служба підтримки; якісна онлайн-платформа) та допомога інструкційного дизайнера.

О. Іваненко та А. Несен [12] вивчали досвід підготовки та проведення змішаного навчання в університетах Канади: Делхаузі та Ватерлоо. Висновки дослідження свідчать про необхідність впровадження системного підходу до

створення спеціальних технічних і методичних служб в університетах та державних організаціях, що налагоджуватимуть підготовку викладачів та студентів до змішаного формату навчання.

Університет Ватерлоо створив центр педагогічної майстерності (ЦПМ), який допомагав у створенні моделі освітнього процесу, аналізуючи доступні технології та можливості навчального закладу. Змішане навчання в університеті Ватерлоо характерне використанням різних моделей навчання. Особливе місце серед них належить моделі перевернутий клас. Деякі викладачі читають лекції онлайн, а семінарам віддають місце в аудиторії. Інші навпаки – подають лекційні матеріали в аудиторному форматі, а онлайн-зустрічі використовують для обговорення матеріалу, дискусій та оцінювання. [12]

В університеті Делхауз було створено дві взаємодіючі служби підтримки: навчально-технологічний осередок (АТС) для студентів і центр навчання та викладання (ЦНВ) для викладачів. АТС була призначена для надання технічної підтримки студентам та організаційної допомоги під час дистанційного етапу змішаного навчання. Завданням ЦНВ були консультації викладачів в питаннях стратегії, технологій, дизайну, вибору моделі змішаного навчання та її реалізації.[12]

Впровадження змішаного навчання в Німеччині [42] розглядається на прикладі Університету Бамберга, де лекції записували у форматі інтерактивних навчальних відео. Окрім стратегії проведення змішаного навчання за допомогою відео-лекцій, застосовуються такі стратегії як:

- попередня розробка електронних навчальних матеріалів, електронних звітів для практичних робіт;
- можливість використання ноутбуків, планшетів чи смартфонів для виконання індивідуальних завдань онлайн в аудиторії (так звана стратегія Rocketship);
- використання технології Smartboards, що дозволяє студентам отримати доступ до контенту через смартфони під час занять в аудиторії.

Гагенський заочний університет використовує концепцію змішаного навчання,

здійснюючи навчання на власній онлайн-платформі «Віртуального університету» та поєднуючи з аудиторними заняттями. [42]

Надзвичайно цікавим є досвід Естонії. Вона одна з далекоглядних країн Європи, яка вклала довгострокові інвестиції в розвиток цифрового навчання ще задовго до того, як пандемія внесла зміни в звичний для всіх спосіб життя. Керівництво країни спрямувало зусилля на підвищення комп'ютерної грамотності серед населення, розвиток сучасного інформаційного суспільства, забезпечення країни швидкісним інтернетом та ІТ-інфраструктурою. Тому під час карантину естонські школярі пожинали плоди вчасно вжитих заходів, користуючись цифровими навчальними матеріалами, а викладачі – електронними системами, які допомагали викладати уроки, проводити оцінювання та керувати освітнім процесом. Тож дистанційне навчання в Естонії не викликало труднощів технічного характеру. Лише відсутність живого спілкування між школярами негативно позначилось на сприйнятті дистанційної форми навчання. [42]

Ще в 1997 році уряд Естонії ввів в дію проєкт розвитку сфери освіти, суть якого заключалась в технічному забезпеченні навчальних закладів (оснащенні комп'ютерами та швидкісним інтернетом), а також цифровому навчанню вчителів. Цифрові навчальні матеріали не новинка для школярів Естонії, оскільки їхня платформа цифрових підручників Orip, а також електронна система управління школою eKool, яка призначена для комунікації учасників освітнього процесу, давно довели свою ефективність. Налагодження електронної системи навчання в Естонії потребувало створення команди «освітніх технологів». Студенти з факультетів програмування та ІТ-технологій допомагали вчителям навчитись використовувати цифрові ресурси для налагодження освітнього процесу. В той час як благодійні організації та органи місцевого самоврядування покривали потребу в технічному забезпеченні навчальних закладів.

Досвід Естонії показує, що створення електронної системи навчання повинне ініційовуватись органами державної влади, які в свою чергу мають

сформувати команду ІТ-спеціалістів, завданням яких буде створення/організація електронної системи для управління школою, а також платформи цифрових навчальних матеріалів і обов'язкове проведення навчання вчителів по роботі з комп'ютеризації освітніх процесів. [42]

Фінський університет Йювяскюля (Jyväskylän yliopisto) теж впровадив змішане навчання для підготовки магістрів в сфері інформаційних технологій. Викладачі використовують гнучку модель: всі заняття записуються в аудиторії наживо і залишаються доступними для студентів на онлайн-платформі університету, що створює можливість навчатись дистанційно. [42]

У Великобританії вчителі шкіл надають перевагу Zoom, Google Meet та Microsoft Teams. Перевагою Zoom є можливість поділу класу на підгрупи у кількох кімнатах, що є дуже допоміжним у вивченні іноземної мови. Основним плюсом Google Meet є відсутність проходження додаткової реєстрації, для користування достатньо мати обліковий запис в мережі Google. При занятті в аудиторії викладачі активно використовують платформу Google Classroom. Для зручності спілкування вчителів та учнів є кілька інструментів, а саме чат, пошта та коментарі до завдань. [2]

У Швеції змішане навчання робить освіту доступною – долає труднощі географічного положення (університет Умео) та гнучкою – впроваджує індивідуальний підхід до здобувачів освіти (шведські школи) [37]. Наприклад, шведські учні мають змогу самостійно обирати онлайн-курси, визначати рівень складності, та встановлювати темп навчання. Вчителі зацікавлені допомогти дітям розібратись з питаннями та закріпити отримані знання. Це дає хороші результати – покращується успішність, зокрема серед тих, кому потрібна була додаткова підтримка. [37]

Змішане навчання в Китаї набуло популярності та охоплює всі навчальні заклади. Університети Китаю працюють над створенням системи «хмарних» класів, за якою навчання в аудиторії поєднується з віртуальним середовищем, де можна комунікувати студентам та викладачам та додавати додаткові навчальні відеоматеріали. [37]

Сінгапур активно використовує змішане навчання через власні освітні платформи, такі як Singapore Student Learning Space (SLS). У навчанні застосовується модель перевернутого класу: учні самостійно опрацьовують матеріал через інтерактивні курси, а на заняттях поглиблюють свої знання, аналізуючи вивчене та практикуючи. Левова частка уваги в системі освіти Сінгапуру приділяється дисциплінам, що готують учнів до реалій сучасності, а саме: природничі науки, технології, математика та інженерія. [50]

Досвід Австралії схожий із досвідом Швеції. Змішану модель запровадили для учнів, які проживають у районах, віддалених від міст. Заняття проводяться онлайн, використовуючи програми Zoom та Microsoft Teams. Використовується гнучка модель – вчителі контролюють процес навчання, час від часу навідуючись до учнів.

Науково-технічний прогрес та розвиток інформаційно-комунікаційних технологій вказує на необхідність вдосконалення освітніх методів та сприяє модернізації системи освіти в цілому через розвиток системи змішаного навчання. Реагуючи на виклики сьогодення: розвиток ІТ-технологій, масштабні пандемії, війни, що охоплюють багато країн світу, та пам'ятаючи, що наше майбутнє залежить також від якості освіти, варто вивчати досвід інших країн та запозичувати ефективні стратегії, щоб впровадити їх в нашу систему освіти.

Висновки до розділу 2

Змішане навчання дозволяє учням поєднувати самостійне опрацювання теорії онлайн із практичними заняттями у класі. Такий підхід забезпечує гнучкість, інтерактивність та індивідуалізацію навчання, що відповідає запитам сучасного суспільства та розвитку технологій.

Основні моделі змішаного навчання включають ротаційну, гнучку, особистісно-зорієнтовану та віртуально-збагачену. Ефективність змішаного навчання значною мірою залежить від його впровадження. Планування здійснюється за такими принципами, як відповідальність, довіра, академічна доброчесність і орієнтація на досягнення загальних цілей. Успішне змішане

навчання вимагає значних зусиль з боку всіх учасників процесу. Однак завдяки адаптивності та інтерактивності, цей формат навчання має потенціал стати основою для розвитку сучасної освіти, як це продемонстровано успішними прикладами в Україні.

Міжнародний досвід демонструє широкий спектр підходів до змішаного навчання, доповнених цифровими платформами, такими як Coursera, Khan Academy, Moodle та інші. Ці платформи забезпечують доступ до якісних навчальних матеріалів і дозволяють інтегрувати онлайн-освіту у навчальний процес. Скандинавські країни, зокрема Фінляндія та Швеція, зосереджуються на індивідуальному підході, дозволяючи учням самостійно обирати курси та темп навчання. Водночас Німеччина зробила акцент на інтеграції технологій, а Естонія на інвестування державних коштів у розробку власної системи дистанційного навчання. Змішане навчання стало особливо важливим для забезпечення доступу до якісної освіти у віддалених районах, що робить освітнє середовище більш інклюзивним.

Розглянувши вимоги до планування та елементи змішаного навчання робимо висновок, що запровадження та проведення змішаного навчання вимагає від вчителів значних ресурсів та часу, а також проведення для них навчання, створення сучасних методичних інструкцій, навчальних матеріалів та освітніх платформ.

Загалом, міжнародний досвід свідчить, що ефективність змішаного навчання залежить від інтеграції сучасних технологій, державної підтримки та методичної підготовки педагогів. Україна може запозичити ці стратегії, адаптуючи їх до своїх потреб, аби забезпечити доступність і якість освіти навіть у найскладніших умовах.

РОЗДІЛ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У СТАРШИХ КЛАСАХ

Дослідивши моделі змішаного навчання та особливості їх впровадження як закордоном, так і в Україні ми розробили методику застосування та впровадили індивідуальну ротаційну модель на уроках англійської мови в старшій школі. Її застосування стало відповіддю на виклики сьогодення у викладанні іноземної мови та продемонструвало високу ефективність змішаного навчання.

3.1 Розробка та впровадження моделі змішаного навчання на уроках англійської мови

Уроки англійської мови в школах зазвичай більш зосереджені на практиці граматики та вивченні слів, а на практику слухання і говоріння бракує часу. Через що учні сприймають мову як предмет, який потрібно вивчити, а не інструмент, яким потрібно оволодіти для використання у житті. Формуванню цього хибного уявлення часто сприяє й те, що в учнів рідко виникає потреба використовувати іноземну мову для спілкування чи пошуку інформації, навчання проводиться застарілими методами, а навчальний матеріал не відповідає інтересам і потребам учнів. Тож буденним явищем в Україні є учні з високими знаннями граматики та лексики англійської мови, але неспроможні застосовувати їх на практиці при розмові чи переписці [24]. Велика кількість вчителів англійської мови визнають, що в учнів обмаль ситуацій для застосування вивченого матеріалу та практики набутих навичок. Змішане навчання є ефективним рішенням цієї проблеми і результати багатьох досліджень підтверджують це [97]. Взявши до уваги дану проблему ми вирішили розробити та запровадити модель змішаного навчання в одному з ліцеїв міста Луцька.

Тож ми провели експеримент, який був природний (проводився у звичних для учасників умовах), вертикальний (перевіряв ефективність впровадження

моделі змішаного навчання у навчання англійської мови в старшій школі) та відкритий (залишалось місце для змін протягом експерименту). Експеримент мав на меті вдосконалення навичок говоріння старшокласників, подолання ними мовного бар'єру та збільшення активного словникового запасу. Гіпотезою експерименту є те, що впровадження моделі змішаного навчання вдосконалим навички говоріння старшокласників, призведе до подолання ними мовного бар'єру та збільшить їхній активний словниковий запас. Мета експерименту полягала в тому, щоб впровадити модель змішаного навчання та оцінити її ефективність для здобувачів освіти. Для досягнення вказаної мети були окреслені наступні завдання: проаналізувати поточну навчальну ситуацію, обрати потрібну модель змішаного навчання, розробити методику, застосувати її у навчальному процесі та оцінити результати проведеного експерименту.

Дослідження містило декілька етапів. Перший етап поєднав аналіз поточного навчального процесу в школі, підбір потрібної моделі ЗН та створення методики, адаптованої під ці конкретні умови. На другому етапі учням було запропоновано долучитись до розмовного онлайн-клубу для поліпшення навичок говоріння. На завершальному, третьому етапі, була проведена оцінка результатів впровадженої моделі шляхом опитування учасників розмовного клубу.

Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі Луцького ліцею №2. Шістнадцять учнів з одинадцятих класів взяли участь в експерименті, який відбувався протягом 7 тижнів. Методика застосовувалась паралельно заняттям в школі.

Очікувалося, що старшокласники будуть більш зацікавлені у практиці англійської мови та вже мали певний досвід іншомовної комунікації під час шкільних занять, наприклад, презентуючи діалоги, граючи в рольові ігри, беручи участь в обговореннях, представляючи виконані проекти.

При проведенні експерименту потрібно було взяти до уваги декілька важливих факторів: різний рівень навичок та знань учнів та наявність у них мотивації. Тож слід було диференціювати завдання, практикувати мовлення на

різних рівнях, визначити джерела мотивації учнів та виявити шляхи їх зацікавлення.

Аналіз поточного навчального процесу проводився методом усного опитування вчителів англійської мови в одинадцятих класах. Виявлено, що заняття англійської мови відбуваються два рази на тиждень (у вівторок і четвер) в очному режимі. Учні з достатнім і високим рівнем знань бажають більше практикувати комунікативні навички, але на уроках недостатньо для цього часу.

Після опитування вчителів ми оцінили чинники першої групи (технічні). У більшості кабінетів були монітори, проте ноутбук для роботи з ними потрібен був власний; інтернет зв'язок наявний, але надто слабкий для програвання відео чи проведення вправ; у ліцеї є комп'ютерний клас, та в основному він відведений на уроки інформатики. Тож ми дійшли висновку, що слід обрати модель змішаного навчання, яка не потребує використання приміщення ліцею.

Розглянувши чинники другої групи, ми отримали наступні результати. Охочих взяти участь в розмовному клубі було п'ятнадцять. Через дистанційне навчання під час пандемії учні мали високі технологічні навички, вміли користуватись необхідними програмами для онлайн-навчання, зокрема Zoom, Google Meet, Classroom. Усі підтвердили наявність необхідного гаджета (комп'ютера, ноутбука або смартфона) для навчання та одногolosно обрали месенджер Telegram для спілкування.

Учні висловили декілька побажань, які були враховані при виборі моделі та створення змісту навчання. По-перше, щоб проект був максимально простим у використанні. По-друге, не вимагав від них додаткової підготовки, адже вони вже були переобтяжені домашніми завданнями зі школи, заняттями з репетиторами та підготовкою до національного мультипредметного тесту (НМТ). По-третє, фокусувався на навичках говоріння, а також на розмовній англійській мові (використання ідіом, сленгу тощо). Сприйняття учнями онлайн-навчання було позитивне. Мотивація була досить різноманітною – зовнішня була наявна у всіх учнів (через вибір англійської як одного з предметів на НМТ, вибір майбутньої професії або ж очікування сім'ї), а внутрішня (бажання вивчати мову,

інтерес до культури Америки, отримання задоволення від спілкування англійською мовою) лише у певної частини.

Наступним кроком була оцінка факторів, що стосуються організатора, (третьої групи). Як вчитель я маю високу цифрову компетентність та досвід проведення навчання онлайн. Навчальний матеріал слід обирати актуальний і цікавий для 16-18 річних учнів. Оскільки завданням проекту було вдосконалити комунікативні навички, було вирішено обрати форму розмовного клубу, що проводитиметься раз на тиждень. Для поєднання онлайн-компоненту з очним завданням у розмовному клубі будуть базуватися на навчальному матеріалі, який вивчався за шкільною програмою. Таким чином більша частина навчального процесу відбуватиметься традиційно у ліцеї, а менша – онлайн, у розмовному клубі. Очно учні вивчатимуть нову лексику та граматику, а дистанційно практикуватимуть вивчене в обговореннях, монологів, діалогах, тощо.

Зібравши інформацію щодо чинників всіх трьох груп, ми підібрали модель змішаного навчання, яка б відповідала всім вимогам та вподобанням, – ротаційну модель, а саме її підвид індивідуальну ротацію (The Individual Rotation Model / The Face-to-face Driver Model). Завдяки їй відбувається найбільш ефективно запровадження ЗН в школах [38, с. 148], а також вона є найбільш простою моделлю для впровадження [74]. Після вибору моделі ми порівняли ймовірний

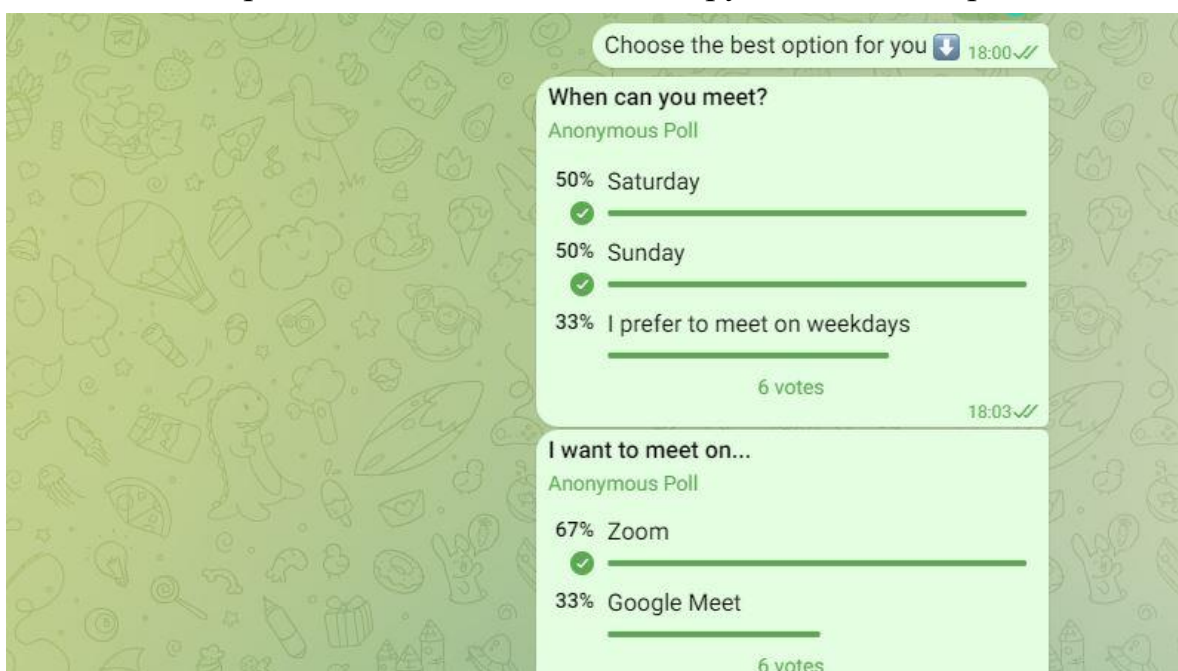


Рисунок 14. Опитування здобувачів освіти

обсяг ресурсів на її впровадження та очікувані результати і виявили, що впровадження цієї моделі буде вигідним та продуктивним.

Проведений аналіз був першим кроком планування, другим (за моделлю ADDIE) є дизайн. На цьому етапі ми створили групу в телеграмі для швидкої комунікації, поширення навчальних матеріал та організації навчального процесу. Та опублікували відео-звернення. У відео було представлено мене, як організатора проєкту, оголошено цілі і переваги клубу. Ми враховали учнівські побажання щодо проведення клубу через наступне опитування (рисунок 14).

Більшість здобувачів освіти виявила бажання проводити зустрічі клубу на вихідних та обрала Zoom як програму для синхронного онлайн-навчання. Тож заняття проводились онлайн через Zoom кожного тижня щонеділі. Напередодні зустрічі публікувалось нагадування та посилання на зустріч, учні могли повідомити про свою присутність чи відсутність повідомленнями або емоджі-реакціями. Приклад такого нагадування на рисунку 15.



Рисунок 15. Нагадування про заняття

Після організації групи було оглянуто матеріал, який вивчається у старших класах. Навчання проходить за підручником «Get 200! Book 2», яка рекомендується для викладання в 11 класі, містить вправи двох рівнів складності (B1 та B2), багате лексико-граматичне наповнення, рубрики для підготовки до екзаменів та онлайн-ресурси для вчителя та учнів [69]. Учні вивчають такі теми як «*Travelling*», «*Culture*», «*Sport*» та інші. Заняття розмовного клубу відповідно розділили по згаданим темам: три зустрічі для обговорення теми подорожей, три – для теми культури та одну для теми спорту.

Наступним кроком за моделлю ADDIE був розвиток – створення навчального змісту, а саме планування занять, вибір активностей та розробка завдань. Усі уроки були сплановані дотримуючись принципів описаних у другому розділі (принцип діяльності, довіри та поваги, дружнього середовища, наочності, врахування індивідуальних особливостей тощо).

Щоразу заняття починалось з warm-up частини, метою якої було створити дружню атмосферу, зацікавити учнів, налаштувати на перебування в англomовному середовищі або ж повторити попередній матеріал. Нижче наведені приклади подібних завдань.

Завдання 1. Учням зачитувались фрази, перелічені нижче. Якщо вони погоджувались з фразою, то вмикали реакцію (піднята рука/сердечко/вподобайка). Отримані реакції учнів обговорювались, задавались уточнювальні питання. Перелік фраз:

- *«I play the musical instrument.*
- *I go to the gym to keep fit.*
- *Rain is awful, I hate it.*
- *I have siblings.*
- *I went abroad this summer.*
- *Horror is my favorite movie genre.*
- *I'm good at cooking.*
- *I rarely read books, they're boring.*
- *I dream to become an influencer.*

- *I watch Tik Tok every day for 2 hours.*
- *Instagram is the best social media. »*

Учні з задоволенням розповідали про себе, що сприяло активному тренуванню навичок говоріння.

Завдання 2. Учні розповідали три факти про себе, використовуючи емоджі та надсилаючи їх у групу в телеграмі. Учні задавали одне одному питання, щоб дізнатись більше деталей.

Приклад:



«I love learning and teaching English. Though I love animals, I don't have pets. My hobbies are swimming and gardening».

Подібне завдання дозволило не лише потренувати навички говоріння, а й розвинути творчий підхід та співпрацю учнів.

Завдання 3. Подивись на зображення та визнач тип подорожі. Дай відповідь на запитання.

«Have you tried this type of holiday? How was it?

Would you like to try it (again)?

What is the best/worst about it?»

Учні давали наступні відповіді:

«Backpacking holiday. I haven't tried it. I think people like it, because it's cheap and fun. But it can be uncomfortable. You have to carry your own bag and stay in simple places.

Cruise holiday. I haven't been on a cruise holiday. I think it's great because you can visit many places. I would like to try it. I think, the best part is all the activities on the

ship. But it is expensive.

Beach holiday. I went on a beach holiday last summer. It was very good. I liked it, because swimming is my hobby.

Camping. I took a camping trip, and it was fun. I enjoyed being outside and cooking food on a campfire. The worst part is that it can be uncomfortable, especially when it rains or gets cold. I would like to try it again.

City break. This is my favorite type of holidays. I like visiting famous museums, and trying local food. The best part is exploring new places. I would like to try it again but, in another city ».

Відповідаючи, учні продемонстрували малий активний словниковий запас, потребували допомоги у складанні речень та відчували сором'язливість, страх помилитися та невпевненість розмовляючи англійською.

Завдання 4. Прочитай запитання та обговори їх у групі.

Запитання: «Would you rather travel with friends or your family?

Would you rather travel for the rest of your life or never leave your home country again?

Would you rather travel to a new place or return to the same place annually?

Would you rather visit every country in the world or go to space?

Would you rather travel abroad alone or with a group?

Would you rather plan your own trip, or let the locals tell you the best places/things to do/etc?

Would you rather vacation at the beach or in the mountains?

Would you rather book a pre-made travel tour or build your own itinerary from scratch? »

Учням було цікаво обговорювати питання, проте вони відразу відзначили складнощі з підбором слів та складанням речень.

Учням «не вистачало» слів, тож вони бажали, щоб на наступних зустрічах більше уваги приділялось повторенню та тренуванню лексики. Для цього використовувались різноманітні вправи на закріплення лексики, лексичні ігри, вікторини та інше.

Завдання 1. Учні читають визначення слова та відгадують його.

Наприклад:

«The first time a film is shown at the cinema – premiere.

Money collected from ticket sales – box office.

The music for a film – a soundtrack.

A type of advert for a film that shows what the film is about – trailer.

A place in the cinema where you can buy food, popcorn, drinks, etc.»

Завдання 2. Мозковий штурм: учні пригадують та записують в чат жанри фільмів. Після цього відбувається обговорення: учні розповідають, які фільми в такому жанрі бачили; які особливості жанру; чи подобається їм цей жанр.

«Action films, adventure films, comedies, romcom, crime films, dramas, historical films, war films, horror films, musicals, sci-fi films, westerns, etc.

Comedies are films, created to make you laugh. They are my favorite type of films.

Recently I've watched...»

Завдання 3. Учні грають у вікторину Kahoot! (додаток А). Після цього обирають три фрази, які були у вікторині, та складають з ними речення.

Наприклад: *«If you want to be a high achiever, you must stay motivated and set clear goals.*

He has a natural talent for playing the piano and learned very quickly.

It's important to focus on your studies if you want to get good grades.»

Після тренування лексики учні переходять до обговорень, дискусій, розігрування ситуацій тощо.

Завдання 1. Учні обирають цифру від 1 до 20 та відповідають на запитання під обраним номером. Можливі запитання:

«When was the last time you went to a cinema? What movie did you see?

How much does it cost to go to the cinema?

What kinds of snacks and drinks do you usually buy when you go to cinema?

What kind of popcorn (sweet with sugar/caramel, salty) do you like?

Have you ever walked out of the cinema because the movie was terrible?

Have you ever been on a date to the cinema? What film did you watch?

Why do you think some movies are shown in cinemas but others aren't?

Have you ever been to a 3D or 4D cinema? What was it like?»

Завдання 2. Учні розглядають зображення афіш в кінотеатрі, обирають фільм для перегляду та обговорюють всі деталі походу в кіно.

Завдання 3. Учні діляться на дві команди, кожна з яких обирає фільм/мультфільм, представляє його іншим учням та наводить аргументи на користь свого вибору. В кінці всі разом обирають найкращий фільм.

Після етапу розробки починається впровадження. На етапі впровадження організатор втілює заплановане в реальність, спостерігає за реакцією реципієнтів, адаптує проєкт до змін, долає труднощі, що виникають. Зокрема серед проблем з якими стикаються учасники змішаного навчання виділяють неефективне управління часом, труднощі з самоорганізацією, технічні проблеми, труднощі взаємодії з іншими здобувачами освіти та з платформами для онлайн-навчання, а також низька якість навчального матеріалу [81, с. 7]. Під час проведення експерименту ми зазнали технічних труднощів (проблеми з інтернет зв'язком, відключення світла) та труднощів з самоорганізацією учнів (пропускали заняття, запізнювались). Також ми адаптували розмовний клуб відносно змін та пропозицій, що виникали протягом його проведення, а саме: зміна часу проведення занять; заміна обговорення теми «Sport» на тему «Money»; збільшення кількості вправ на закріплення лексики.

Після відвідування розмовного клубу здобувачі освіти повинні:

- вдосконалити комунікативні навички, навчившись описувати організацію та досвід своїх подорожей, порівнювати різні типи подорожей, розповідати про улюблені фільми/книги, вживати ідіоми тощо;
- подолати мовний бар'єр – страх розмовляти англійською – через постійну практику говоріння у підтримуючій, дружній атмосфері вільній від критики за помилки, засудження;
- відчутти мову як інструмент для спілкування, отримання інформації, а не предмет;

- збільшити активний словниковий запас, через повторне використання пасивної лексики у спілкуванні;
- надихнутись на подальше вивчення англійської, використання отриманих навичок у повсякденному житті.

3.2 Оцінка досвіду та результатів використання моделі змішаного навчання

Останнім етапом є оцінка ефективності проведеного експерименту, що визначається через оцінення трьох складових: досягнення цілей курсу, задоволення та залученість учасників навчального процесу. Досягнення цілей курсу вимірюється такими чинниками як оцінки, активність, відвідуваність та відсоток тих, хто покинув навчання. Щоб дізнатись, чи задоволені учні навчанням, проводять усні або письмові опитування. Залученість же визначають через сукупність поведінкових (відвідуваність, активність на заняттях, виконання завдань), емоційних (позитивні відгуки про навчання) та когнітивних (робить більше, ніж вимагають, має бажання продовжити глибше вивчення теми самостійно). [56, с.19-20]

Оцінка результатів здійснювалась у два етапи. Перший етап полягав в короткому усному опитуванні та проводився після кожного заняття. Він мав на меті швидко виявити недоліки чи переваги заняття та опрацювати отриману інформацію для вдосконалення наступного уроку. Таким чином зберігалась гнучкість й адаптивність навчання, учні відчували контроль над навчальним процесом та повагу до їхньої точки зору. Другий етап відбувся в кінці експерименту через письмове опитування у Google формі. Письмове опитування дозволило отримати більш ґрунтовний зворотній зв'язок та побачити наочне представлення результатів.

Результати усних опитувань показали загальне задоволення учнів розмовним клубом на високому рівні та позитивне сприйняття навчального процесу. Слід відзначити досить високий рівень пропусків занять, що відбувалось, за словами учнів, через низьку самодисципліну та погану організованість. Письмове опитування містило 10 запитань різного типу (одна відповідь, декілька відповідей, лінійна шкала). Опитування пройшло 16 учнів.

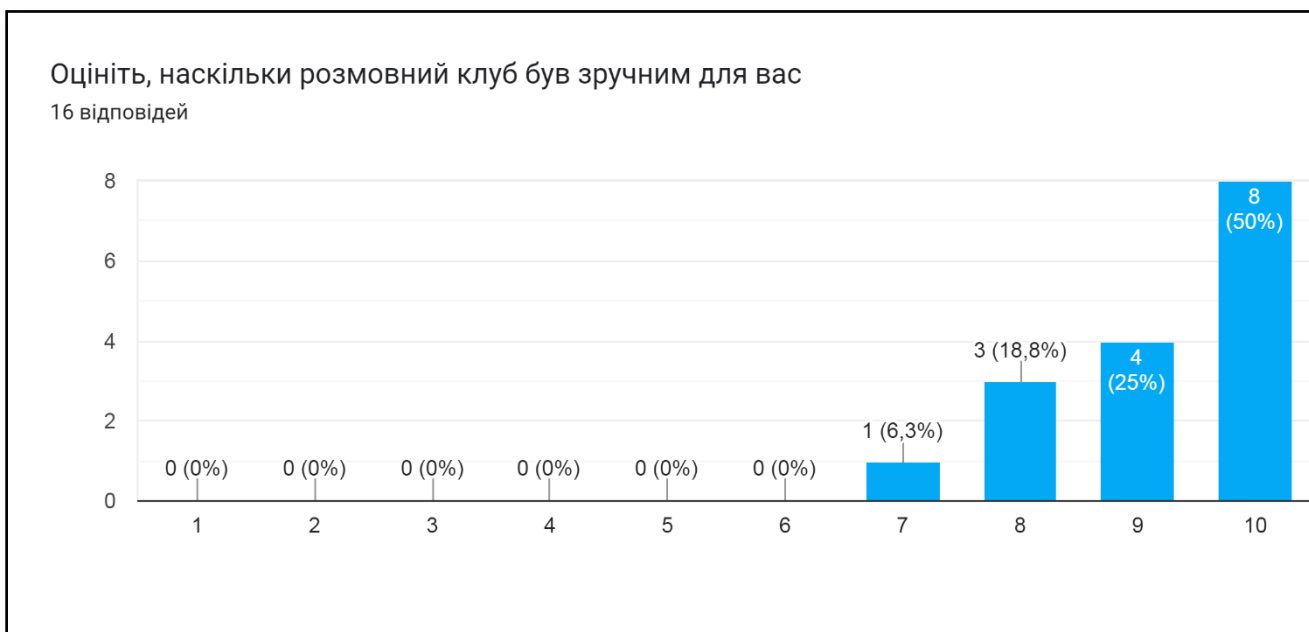


Рисунок 76. Питання №1

Перше питання (рисунок 16) показало, що всі учні вважають подібну модель навчання зручною для себе, відповівши в діапазоні 7-10 балів.

Друге питання оцінювало досягнення цілі впровадження змішаного навчання –



Рисунок 17. Питання №2

вдосконалення комунікативних навичок. Більшість відмітила покращення (81%). Третє питання (рисунок 18) було присвячене виконанню ще одного завдання розмовного клубу – подолання мовного бар'єру. Більшість вказала на майже цілковите подолання, проте близько 30% учнів все ще відчувають значні труднощі.



Рисунок 18. Питання №3

Також учні відзначили позитивний вплив на опанування лексиною як у письмовому опитуванні (рисунок 19), так і в усному.



Рисунок 19. Питання №4

Наступне питання з множинним вибором відповіді (рисунок 20) досліджувало фактори, що позитивно вплинули на оцінку уроків учнями. Найбільшими перевагами виявились практика говоріння, дружня атмосфера, відсутність критики за помилки, робота з лексикою та відсутність домашнього завдання.

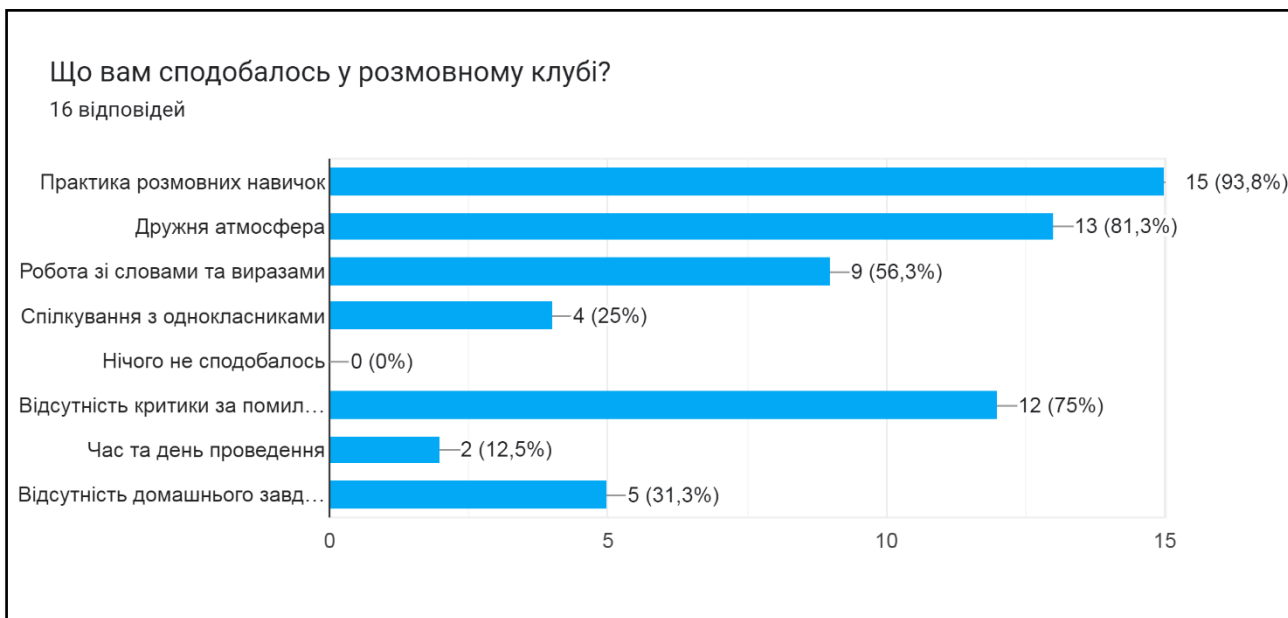


Рисунок 80. Питання №5

Серед негативних факторів (рисунок 21) переважає недостатня кількість занять (75%). Також учні були незадоволені часом та днем проведення занять, тривалістю уроку та навіть відсутністю завдань на самостійне опрацювання.

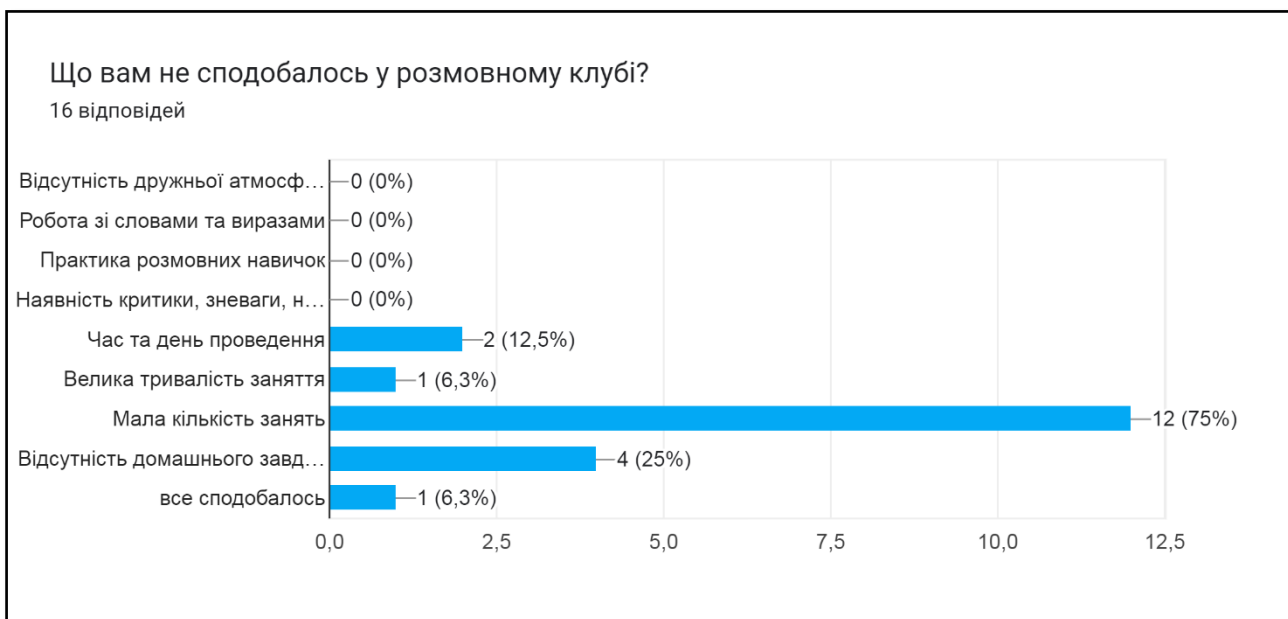


Рисунок 21. Питання №6

Наступне питання (рисунок 22) визначало вплив онлайн-компонента на очний: вісім учнів (50%) відзначили підвищення своєї успішності на уроках англійської мови в школі, шість учнів (37.5%) зауважили, що стали більш впевненими, а два учні (12.5%) стали більш активними.



Рисунок 22. Питання №7

У формі також надавалась можливість за бажанням написати свої пропозиції щодо вдосконалення проведення подібних занять (питання №8). Серед учнів, що залишили відповіді, половина відзначила що не має пропозицій для вдосконалення і їх все задовольняє, а інша половина запропонувала збільшити загальну кількість занять.

Відповідно до відповідей до дев'ятого (рисунок 23) та десятого (рисунок 24)



Рисунок 23. Питання №9

питань учні вважають дану модель змішаного навчання ефективною та такою, що виконала свої завдання.

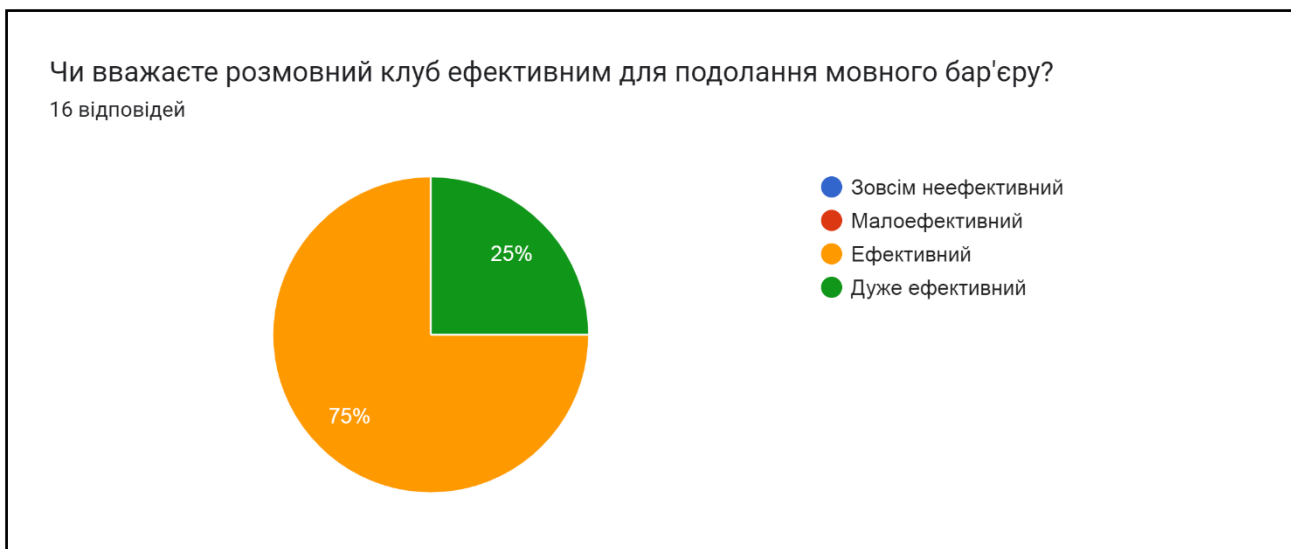


Рисунок 24. Питання №10

Проаналізувавши отримані результати робимо висновок, що обрана нами модель індивідуальної ротації була успішно впроваджена, досягла поставлених цілей і високих результатів. Успішність учнів покращилась, підвищилась їхня зацікавленість та залученість до навчального процесу. Також було досягнуто навчальних цілей і вдосконалено модель навчання після отримання зворотнього зв'язку. Отже, після успішного впровадження цієї моделі у малій групі рекомендується розширення її застосування.

3.3 Перспективи використання змішаного навчання у викладанні англійської мови.

Перспектива запровадження змішаного навчання у викладанні англійської мови має великий потенціал, адже швидкий розвиток технологій та глобалізація у світі, а в нашій країні – війна, дали поштовх для модернізації освітнього процесу та внесення змін в його організацію та проведення. До того ж актуальність вивчення англійської мови зросла після того, як 26 червня 2024 року Президент України підписав новий законопроект, який надає нового статусу

англійській мові на території нашої держави [31]. Відтепер вона затверджена на офіційному рівні як одна з мов міжнародного спілкування. Дане рішення зумовлене бажанням покращити позицію України на міжнародній арені, розвинути туристичний потенціал країни, відкрити для українських підприємців можливість виходити на іноземні ринки та привабити закордонних інвесторів.

Новий законопроект регламентує норми володіння англійською мовою: випускники закладів середньої освіти мають знати мову на рівні B1, університетів та інститутів – B2, держпосадовці – B2. Хоча відтепер англійська обов'язкова в Україні, проте у період воєнного стану в країні нові вимоги не застосовуватимуться. Для забезпечення підвищення рівня знань серед населення використання англійської в навчальному процесі обов'язкове, починаючи від дошкільного віку та до навчання в університеті.

Назви вулиць, зупинок, оголошень в громадських місцях (на автовокзалах, залізничних вокзалах, аеропортах, морських портах, громадському транспорті та медичних закладах) усі написи та аудіооголошення будуть продубльовані англійською. Культурно-мистецьку сферу теж торкнуться нововведення, адже інформація на афішах, виставкових стендах, в театрах та кіно повинна буде надаватись як українською, так і англійською мовами. А в кінотеатрах можна буде дивитись фільми англійською в оригіналі. Розширення сфери використання англійської мови в Україні позитивно впливатиме на процес інтеграції українців у європейське суспільство. [39]

Вільне володіння англійською завжди відкривало більше можливостей, однак зараз цей атрибут став обов'язковою навичкою для багатьох професій. Тому запит на вивчення мови однозначно зростатиме, а отже і викладання англійської мови буде як ніколи актуальним.

Результат мого експерименту у застосуванні ротаційної моделі змішаного навчання для групи учнів довів його ефективність для розвитку їхніх мовленнєвих навичок. Подолання «мовного бар'єру», сприймання англійської на слух покращувались за допомогою онлайн-занять, а навички читання та граматики вдосконалювались на уроках в класі. Поєднане використання обох

підходів до навчання (традиційне та онлайн) показало свою ефективність тоді, коли студенти були вмотивовані та отримували задоволення від процесу навчання.

Але крім потенціалу, впровадження змішаного навчання на теренах України стикається з великими викликами та обмеженнями. Серед них можна виділити такі проблемні зони: технічні проблеми, навчальні платформи, мотивація учнів. Наявність доступу до швидкісного інтернету та сучасних технологій (комп'ютера, планшета, ноутбука, гарнітури, смартфона) є необхідною умовою для успішного впровадження змішаного навчання. Але під час війни не всі родини можуть забезпечити своїх дітей необхідною технікою, а також школи не мають потрібної апаратури для проведення записів уроків чи ведення їх онлайн синхронно. Другою проблемною зоною є навчальні платформи. А точніше, складність у виборі правильних онлайн-ресурсів і платформ для впровадження в навчальний процес.

Наразі українська платформа масових онлайн-курсів Prometheus розробляє проект «змішаного навчання» за прикладом світових масових онлайн-курсів. Ціллю співзасновників платформи Prometheus є ідея провести загальнонаціональну реформу освіти на базі змішаного навчання. Впровадження масових онлайн-курсів від найкращих викладачів в традиційний процес навчання. За їхнім планом студенти зможуть дивитись лекції найкращих викладачів країни і світу та виконувати завдання онлайн, а в навчальному закладі проходити практичні завдання та екзаменаційні роботи. Якщо їхній задум вдасться, то це дозволить подолати три найбільші проблеми української освіти – нестачу професійних викладачів, відсутність коштів та часу для проведення реформ в галузі освіти. [5]

Третьою проблемною зоною є учнівська мотивація та необхідність навчання вчителів. Багатьом учням не вдається залишатись дисциплінованими та зацікавленими в навчанні без постійного контролю з боку вчителя та підзвітності йому. В такому разі можна створити індивідуальний план навчання для кожного здобувача освіти, пропонуючи вправи, які відповідатимуть його

рівню. Мотивацію учнів можна підвищити шляхом їхньої взаємодії між собою під час обміну досвідом проходження інтерактивних тестів, відеоуроків, подкастів та вдосконалення мови наживо. Здатність розуміти відео, пісні, подкасти, читати блоги в соцмережах додає учням заохочення ще більше вивчати англійську. В той же час багато вчителів потребують допомоги в організації проведення змішаного навчання. Недостатні вміння використання мультимедійних засобів та користування сучасними онлайн-інструментами (вміння працювати з онлайн-ресурсами, програмами для відеоконференцій, системами управління навчанням (LMS) створюють перешкоди для якісного навчального процесу. Тому варто використати міжнародний досвід та надати викладачам допомогу у вигляді навчальних тренінгів або технічного асистента, чи волонтерської допомоги вчителів інформатики. [40]

Перспектива змішаного навчання у викладанні англійської мови є дуже обнадійливою, оскільки цей підхід дозволяє значно розширити можливості для студентів, створюючи гнучкі умови для їхнього навчання. Завдяки змішаному навчанню студенти можуть отримати не лише необхідні мовні навички, але й розвинути цифрову грамотність, що вкрай важливо для їхнього майбутнього в глобалізованому світі.

Висновки до розділу 3

Проведений експеримент на базі Луцького ліцею №2 із залученням 16 учнів 11-х класів підтвердив ефективність застосування моделі індивідуальної ротації.

На першому етапі ми провели аналіз навчального процесу та розробили методику, за якою впроваджували модель змішаного навчання на другому етапі. Здобувачам освіти було запропоновано брати участь у розмовному клубі протягом семи тижнів. Вони відвідували онлайн-заняття, на яких практикували та закріплювали матеріал, вивчений в школі. Навички говоріння вдосконалювались через виконання інтерактивних вправ, проведення ігор,

дискусій тощо. Під час і після проведення занять відбувалась оцінка результатів за допомогою усного і письмового опитування.

Результати проведення експерименту показали, що модель індивідуальної ротації показала високі результати у вдосконаленні навичок говоріння та подоланні мовного бар'єру. Учні краще оволоділи лексичним запасом та були заохочені до подальшого вивчення англійської мови.

Впровадження цієї моделі у викладанні англійської мови є ефективним та дієвим. Дослідження також виявляє позитивний вплив позитивного англомовного середовища та закріплення лексичних знань на розвиток та вдосконалення комунікативних навичок іноземної мови.

ВИСНОВКИ

Технологічна революція другої половини минулого століття вплинула на всі сфери життя, зокрема і на освіту. Навчання почало розглядатися як постійний процес набуття нових знань та вмінь, що не закінчується з випуском з навчального закладу. Ця зміна світогляду була однією з причин виникнення навчання на відстані за допомогою книг, касет, радіо, телебачення тощо. З появою масового інтернету дистанційне навчання поступилося онлайн-освіті. Формат подачі та отримання знань онлайн швидко розповсюджувався та у 2010-х роках став надзвичайно популярним, масово впроваджуючись у розклади провідних університетів світу. Попри це він поступався традиційному підходу, який був більш звичним та розповсюдженим.

Все змінилося у 2019 році, коли через пандемію Covid-19 онлайн-навчання стало єдиним можливим способом не зупиняти навчальний процес і невдовзі – панівним форматом навчання. Не стала винятком і Україна, де його масове впровадження дозволило подолати труднощі, спричинені коронавірусом та війною. Проте людство швидко зіткнулося із недоліками навчання в онлайн-середовищі, як наприклад, нестача спілкування та взаємодії між учасниками навчального процесу, проблеми технічного характеру, складність організації навчального процесу, труднощі з самоорганізацією та самодисципліною учнів, і т. д.. Для вдосконалення системи та вирішення цих недоліків організували поєднання очного та онлайн-навчання – так званого змішаного навчання, що швидко стало окремою концепцією, новим навчальним форматом.

Змішане навчання може відбуватися на різних рівнях, проте найпоширенішим є рівень курсу (предмету). На цьому рівні відбувається поєднання очних та онлайн-діяльностей, традиційних та інтерактивних методів навчання. Таке поєднання може набувати різних форм, залежно від співвідношення очного та дистанційного компонента, особливостей організації, поставлених цілей, умов конкретної ситуації. Серед цих можливих форм виділяють чотири основні моделі: ротаційну, гнучку, особисто-зорієнтовану та

віртуально збагачену. Ротаційна модель та її підвиди передбачає чергування очного, самостійного та онлайн-навчання. Найбільш поширеними видами ротаційної моделі є перевернутий клас та індивідуальна ротація. У гнучкій моделі переважає онлайн-компонент, а заняття віч-на-віч використовуються для отримання від вчителя зворотнього зв'язку та підтримки. Особисто-зорієнтована модель часто застосовується у закладах вищої освіти, дозволяючи здобувачам освіти поєднувати вивчення очних та онлайн-курсів. При навчанні за віртуально-збагаченою моделлю очне навчання відбувається у вибрані дні для виконання завдань, що вимагають взаємодії учнів, а решту часу виділяють на онлайн-формат.

Змішане навчання є чудовим засобом для уникнення недоліків традиційного та онлайн-навчання і збереження їхніх переваг. Воно дозволяє зробити навчальний процес гнучким, інтерактивним та доступним і концентрується на формуванні компетентностей, тож відповідає вимогам і потребам нової української школи. Враховуючи психолого-педагогічні характеристики, змішане навчання радять застосовувати у старшій школі, учні якої вже здатні до самоорганізації та рефлексії, зацікавлені у навчанні та мають необхідні когнітивні і технологічні навички.

У школах найчастіше впроваджують ротаційну модель та її підвиди: індивідуальну ротацію, ротацію між станціями, перевернутий клас, ротацію між лабораторіями. Індивідуальна ротація зосереджена на створенні онлайн-компонента, що націлений задовольнити освітні потреби певної категорії учнів. Це ефективний метод організації навчального процесу, який поєднує традиційні методи з інноваційними технологіями, забезпечує індивідуальний підхід до кожного учня та підвищує якість навчання.

Ключовим фактором успішності такого підходу є залученість учнів — комплексне явище, яке охоплює когнітивний, поведінковий та емоційний аспекти участі у навчанні. З огляду на зростаючу поширеність змішаного навчання, важливо, щоб освітяни та заклади освіти усвідомлювали й враховували чинники, які сприяють або заважають мотивації учнів.

Застосування змішаного навчання починається з ретельного планування, що включає детальний аналіз поточної навчальної ситуації, ресурсів, потреб учнів і вчителів, навчальних цілей. Згідно з результатами аналізу обирається модель змішаного навчання, яка буде найкращою для досягнення поставлених навчальних цілей в тій конкретній ситуації. Після вибору моделі організатор навчання проходить етап дизайну – організації навчального процесу згідно обраної моделі; та етап розвитку – створення навчального змісту, розподілення та вибір діяльностей на занятті. Останніми етапами є, власне, застосування змішаного навчання та оцінка його ефективності. Важливими умовами успішного впровадження є правильна підготовка викладачів, створення необхідної інфраструктури та постійний моніторинг результатів.

Застосувавши цю методику у рамках педагогічного експерименту, ми дослідили застосування змішаного навчання, зокрема індивідуальної ротації. Ця модель найбільше відповідала потребам учнів – вдосконалення навичок говоріння, подолання мовного бар'єру та закріплення матеріалу, вивченого в школі. Чергування форматів навчання здійснювалось наступним чином: матеріал вивчався очно, а вдосконалення комунікативних навичок відбувалося онлайн. Учні відвідували заняття розмовного клубу один раз на тиждень, практикуючи мовлення англійською мовою через обговорення, ігри, інтерактивні вправи.

Результати проведеного експерименту доводять успішність застосування змішаного навчання у старшій школі. Учні вдосконалили навички говоріння, збагатили лексичний запас та подолали мовний бар'єр. Слід підкреслити і позитивний вплив онлайн-занять на очне навчання – учні стали більш активними та впевненими на уроках англійської мови, показали вищі результати.

У контексті реалізації ротаційної моделі змішаного навчання особливо важливо враховувати адаптаційні потреби учнів. Необхідно створювати диференційовані підходи, що сприятимуть максимальному включенню кожного учасника навчального процесу, та адаптовувати навчальний матеріал, щоб він відповідав інтересам учнів. Ротація між очним і онлайн-форматами дозволяє

забезпечити гнучкість та різноманіття навчальних завдань, що стимулюють розвиток критичного мислення та самостійності учнів.

Подальші дослідження можуть сфокусуватися на оцінці ефективності конкретних педагогічних підходів і технологій у різних вікових категоріях, рівнях освіти та дисциплінах. Крім того, аналіз культурних, інституційних та індивідуальних відмінностей у контексті залучення учнів дозволить краще проаналізувати і виділити фактори, які впливають на заохочення та активність у змішаному навчанні.

Підсумовуючи, попри певні труднощі впровадження змішаного навчання, воно відкриває широкі перспективи для вдосконалення освітнього процесу. Проте його застосування потребує комплексного підходу. Створення відповідної інфраструктури, підготовка педагогів, залучення учнів і батьків, а також постійне вдосконалення методик навчання — це ключові складові, які забезпечать реалізацію потенціалу цієї освітньої концепції. Подальший розвиток досліджень у цьому напрямі сприятиме розробці більш ефективних підходів до організації змішаного навчання та забезпеченню якісної освіти для всіх учасників освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баруліна Ю. О. Сутнісні характеристики і структура ціннісно-сміслових орієнтацій учнів старшої школи у процесі навчання. Сталий розвиток промисловості та суспільства : матеріали міжнар. конф., м. Кривий Ріг. 2015. С. 3–4.
2. Безлюдна В., Свиридчук О. Практика змішаного навчання при викладанні іноземної мови у ЗВО Великобританії. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2023. Т. 2, № 1. С. 86–92. URL: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20230201.09>
3. Беседін Б. Б., Вагнер Г. О. Навчальні технології ХХІ століття: «змішане навчання» : зб. наук. пр. Гуманізація навчально-виховного процесу. № 5 (85), 2017. С. 208–217.
4. Бугайчук К. Л., “Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів”, Інформаційні технології і засоби навчання, т. 54, №4, с. 1-18, 2016.
5. Вчитися з Prometheus • Ukraïner. Ukraïner. URL: <https://www.ukrainer.net/prometheus/>
6. Головна: Платформа віртуальних лабораторій “Labster”. Платформа дистанційного навчання. ВНУ імені Лесі Українки. URL: <https://moodle.vnu.edu.ua/mod/forum/discuss.php?d=5726&lang=en>
7. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва: навч.-метод. посіб, 456 с. 2020. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2020/8/19/90.pdf>
8. Досвід використання змішаного навчання на заняттях з англійської мови у закладах вищої педагогічної освіти / О. І. Bezliudnyi та ін. *Information technologies and learning tools*. 2019. Т. 73, № 5. С. 86–100. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v73i5.2669>
9. Задорожна І. П. (2015). Використання досвіду США в організації дистанційного та змішаного навчання у вітчизняних університетах Наукові

- записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. № 3. С. 138–143.
10. Змішане навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Навчально-методичний посібник / Оксана Пасічник, Юлія Єлфімова, Христина Чушак, Олена Шинаровська, Андрій Донець. — К.: 2021. — 92 с.
 11. Змішане навчання: як організувати якісний освітній процес в умовах війни - Державна служба якості освіти України. Державна служба якості освіти України. URL: <https://sqe.gov.ua/zmishane-navchannya-yak-organizuvati-yaki/>
 12. Іваненко О., Несен А. Міжнародний досвід змішаного навчання здобувачів вищої освіти. *Scientia et societas*. 2023. № 3. С. 33–40. URL: <https://doi.org/10.31470/2786-6327/2023/3/33-40>
 13. Коваленко, В. В., Майя Володимирівна Мар'єнко, and А. С. Сухіх. "Використання цифрових технологій у процесі змішаного навчання в закладах загальної середньої освіти: методичні рекомендації." (2021) / За ред. М. В. Мар'єнко, А. С. Сухіх. Київ : ІТЗН НАПН України, 2021. 87 с., іл..
 14. Колоколова А. Психологічні передумови розвитку «холодних» когнітивних умінь учнів старшої школи під час навчання діалогічного мовлення. *Актуальні проблеми іноземної філології і лінгводидактики*. 2022. № 4. С. 161–164.
 15. Корнят В.С., Чередник Л.М., Діра Н.О. Змішане навчання в кризових умовах: особливості, ризики. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 50 Том 2 с.192-196. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/50.2.38>
 16. Коротун О. В. Методологічні засади змішаного навчання в умовах вищої освіти. *Інформаційні технології в освіті*. 2016. № 3 (28). С. 117–129.
 17. Кравченко Т., Калій А. Ю. Психолого-фізіологічні особливості учнів старшої школи. Становлення особистості професіонала у постковідному просторі : матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Мукачєво, 12 трав. 2022 р. Мукачєво, 2022. С. 177–178.

- 18.Кривонос, О. М., Коротун, О. В. (2015) Змішане навчання як основа формування ІКТ-компетентності вчителя. Наукові записки (8). с. 19-23. ISSN 978-966-7406-67-7
- 19.Кузьменко О. Змішане навчання як інноваційна форма організації навчального процесу в школі. Наукові записки. серія: педагогіка. 2017. № 3. С. 140–147. URL: <https://doi.org/10:25128/2415-3605.17.3.19>.
- 20.Кушмар, Л. В., & Колот, Л. А. (2019). Myenglishlab як одна з інноваційних платформ змішаного навчання. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов, (89), 52-58. <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2019-89-08>
- 21.Лещук С. О. Навчально-інформаційне середовище як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів старшої школи у процесі навчання інформатики: дисертація. Київ, 2006. 205 с.
- 22.Лист МОН № 1/9-176 від 25.03.20 року <https://mon.gov.ua/npa/shodo-osoblivostej-organizaciyi-osvitnogo-procesu-pid-chas-karantinu>
- 23.Литвинов А. С. Педагогічний провайдинг інновацій в освіті : навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Борисова. Суми, 2019. С. 134.
- 24.Мацепура Л. Л. Формування навичок говоріння на уроках англійської мови за допомогою "warming-up" activities / Л. Л. Мацепура, А. С. Спірідонова// Актуальні питання філології та методики викладання мов : зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., м. Кривий Ріг, 29-30 вересня 2020 р. / - Вип. 3 (15), ч. 2. - С. 171-180.
- 25.Мельник А. Поняття «змішане навчання»: його теоретико-методологічний аналіз. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Т. 4, № 56.
- 26.Модель ADDIE [+ шаблон]. HR онлайн: навчання HR менеджерів дистанційно - курси управління персоналом в Академії HR Майка Притули. URL: <https://ukr.pritula.academy/tpost/ygr6fh8op1-model-addie-shablon>
- 27.Найкращі безкоштовні онлайн-курси для професійного розвитку. Головні новини сьогодні: актуальні новини. URL: <https://www.news-forpeople.com/news/naykrashhi-bezkoshtovni-onlayn-kursi-dl/>

- 28.Осадча, К. П., Осадчий, В. В., Спірін, О. М., & Круглик, В. С. (2022). Використання технологій змішаного та дистанційного навчання у педагогічній підготовці бакалаврів професійної освіти. Інноваційна педагогіка, 46, 155-160. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/46.31>
- 29.Пандемія коронавірусу: як різні країни розпочали новий навчальний рік. Слово і Діло.
URL:<https://www.slovoidilo.ua/2020/09/08/infografika/suspilstvo/pandemiya-koronavirusu-yak-rizni-krayiny-rozpochaly-novyj-navchalnyj-rik>
- 30.Полонська Т. К. Профільне навчання іноземної мови учнів старшої школи : метод. рекомендації / Т. К. Полонська. – Київ : Педагогічна думка, 2014 - 80 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/3224>
- 31.Про застосування англійської мови в Україні : Закон України від 04.06.2024 № 3760-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text>
- 32.Рашевська Н. В. Мобільні інформаційно-комунікаційні технології навчання вищої математики студентів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.10. Київ, 2011. 21 с.
- 33.Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchanniabookletsreads-2.pdf>
- 34.Собченко Т. М. Змішане навчання: поняття та завдання. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. Т. 3, № 75. С. 73–76.
- 35.Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В.М. Кухаренко та ін. Харків, 2016. 284 с.
- 36.Технологія змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти : підручник / за заг. ред. В. В. Олійника, ред. кол. : С. П. Касьян, Л. Л. Ляхоцька, Л. В. Бондаренко; ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». – К., 2019. – 196 с.
- 37.Ткачук Г. В. Зарубіжний досвід реалізації змішаного навчання. Фізико-математична освіта. 2018. Вип. 1 (15). С. 98–102.

https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/8661/1/2018_1-15-Tkachuk_Scientific_journal_FMO.pdf

- 38.Ткачук Г.В. Змішане навчання та особливості використання ротаційної моделі у навчальному процесі. Інформаційні технології в освіті. 2017. № 4 (33). С. 143–156.
- 39.У якому статусі тепер англійська мова в Україні: зміни 2024 року. Школа бізнесу. URL: <https://online.novaposhta.education/blog/u-yakomu-statusi-teper-anglijska-mova-v-ukraini-zmini-2024-roku#671>.
- 40.Хоменко О. Переваги використання змішаного навчання при викладанні іноземної мови студентам немовних спеціальностей. Загальна педагогіка та історія педагогіки. 2019. Т. 3, № 10. С. 31–34.
- 41.Чередніченко, Г. А. Модель змішаного навчання і її використання у викладанні іноземних мов / Г. А. Чередніченко, Л. Ю. Шапран // Moodle Moot Ukraine 2015. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle : третя міжнародна науково-практична конференція : тези доповідей, 21-22 травня 2015 р. – К. : КНУБА, 2015. – С. 13.
- 42.Чи є там змішане навчання? Як зараз навчаються в різних країнах. Нова українська школа | Веб-ресурс НУШ. URL: <https://nus.org.ua/articles/chy-ye-tam-zmishane-navchannya-yak-zaraz-navchayutsya-v-riznyh-krayinah/>
- 43.Щеглова А. О., “Місце проектного методу для формування і розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів в умовах змішаного навчання”, Інформаційні технології і засоби навчання, т. 53, №.3, с. 142, 2016.
- 44.10 popular platforms for online courses | bestcolleges. BestColleges.com. URL: <https://www.bestcolleges.com/blog/platforms-for-online-courses/>
- 45.20 best free e-learning platforms (2024 top list). Adamo Software. URL: <https://adamosoft.com/blog/edutech-solutions/best-free-e-learning-platform/>
- 46.Abdurahman, N. D., & Ahmad, Y. B.. (2022). Pre-Service English Teachers’ Challenges and Opportunities In Flex Model Blended Learning-Assisted: Narrative Inquiry. Jurnal Pendidikan Dan Konseling (JPDK), 4(5), 6670–6674. <https://doi.org/10.31004/jpdk.v4i5.7765>

47. Advantages and Disadvantages of Using e-Learning in University Education: Analyzing Students' Perspectives / A. Z. Al Rawashdeh et al. *Electronic Journal of e-Learning*. 2021. Vol. 19, no. 3. P. 107–117. URL: <https://doi.org/10.34190/ejel.19.3.2168>.
48. Akhter, Shamim, et al. "Highlighting the advantages and disadvantages of E-learning." *Psychology and Education* 58.5 (2021): 1607-1614.
49. Alammary A., Sheard J., Carbone A. Blended learning in higher education: Three different design approaches. *Australasian Journal of Educational Technology*. 2014. Vol. 30, no. 4. URL: <https://doi.org/10.14742/ajet.693>.
50. All you need to know about: singapore student learning space (SLS). SmileTutor. URL: <https://smiletutor.sg/all-you-need-to-know-about-singapore-student-learning-space-sls/>.
51. Allen, I. E., Seaman, J., & Garrett, R. (2007). *Blending in: The extent and Promise of Blended Education in the United States*. Needham, MA: Sloan Consortium.
52. Ananga P., Biney I. K. COMPARING FACE-TO-FACE AND ONLINE TEACHING AND LEARNING IN HIGHER EDUCATION. *MIER Journal of Educational Studies Trends & Practices*. 2021. P. 165–179. URL: <https://doi.org/10.52634/mier/2017/v7/i2/1415>.
53. Atara, A. N. A., & Dakoru, O. A. (2024). Blended learning on students' performance and retention in French in Rivers State.
54. Boelens, R., Voet, M. and De Wever, B., 2018. The design of blended learning in response to student diversity in higher education: Instructors' views and use of differentiated instruction in blended learning. *Computers & Education*, 120, pp.197–212. Available from: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.02.009>.
55. Bouilheres, F., Le, L.T.V.H., McDonald, S. et al. Defining student learning experience through blended learning. *Educ Inf Technol* 25, 3049–3069 (2020). <https://doi.org/10.1007/s10639-020-10100-y>
56. Bowyer, J., & Chambers, L. (2017). *Evaluating Blended Learning: Bringing the Elements Together*. Cambridge Assessment: Research Matters, 23, 17-26.

57. Brame C. Flipping the Classroom. Vanderbilt University. URL: <https://cft.vanderbilt.edu/guides-sub-pages/flipping-the-classroom/>
58. Carman, J. M. (2005). Blended learning design: Five key ingredients. *Agilant Learning*, 1(11), 1-10.
59. Christensen, Clayton M., Michael B. Horn, and Heather Staker. "Is K-12 Blended Learning Disruptive? An Introduction to the Theory of Hybrids." Clayton Christensen Institute for Disruptive Innovation (2013).
60. Cleveland-Innes, Martha, and Dan Wilton. "Guide to blended learning." (2018).
61. Dakhi, Oskah, JALIUS JAMA, and DEDY IRFAN. "Blended learning: a 21st century learning model at college." *International Journal Of Multi Science* 1.08 (2020): 50-65.
62. Definition of flipped learning - flipped learning network hub. The Four Pillars of F-L-I-P™. Flipped Learning Network Hub. URL: <https://flippedlearning.org/definition-of-flipped-learning/>
63. Documentation «Myron Krueger - Videoplacement, Responsive Environment, 1972-1990s». Documentation produced 1988, Museum of Natural History, Vernon <https://www.youtube.com/watch?v=dmmxVA5xhuo>
64. Dr Jeanny Wildi-Yune, Carlos Cordero, «Corporate Digital Learning, How to Get It "Right"».
65. E-learning: переваги та недоліки | SendPulse UA. SendPulse. URL: <https://sendpulse.ua/support/glossary/elearning>.
66. Explore top online learning courses from harvard, MIT, stanford, and more | podar international school. Podar International School. URL: <https://podarinternationalschool.com/online-learner-opportunities/>
67. Faustino, A., & Kaur, I. (2021, December). Blended learning models: perspectives' in higher education. In *International joint conference on science and engineering 2021 (IJCSE 2021)* (pp. 185-190). Atlantis Press.
68. Garrison D. Blended learning in higher education: Framework, principles, and guidelines / D. Garrison, N. Vaughan // Jossey-Bass. – 2008. – 272 p

69. Get 200! New edition. Головна. URL:
<https://macmillanukraine.com/catalogue/3/112183/>
70. Gonzalez Aldana, M.A., Perdomo Osorio, K.V., Pascuas Rengifo, Y.: Application of ICT in blended learning educational models: A systematic review of literature. *Sophia* 13(1), 144–154 (2017), <https://doi.org/10.18634/sophiaj.13v.1i.364> (с. 147)
71. Graham, C.R.: Blended Learning Systems: Definition, Current Trends and Future Directions. In: Bonk, C.J., Graham, C.R. (eds.) *The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs*, pp. 3–21, Pfeiffer, San Francisco, CA (2006), URL
https://www.academia.edu/563281/Blended_learning_systems_Definition_current_trends_and_future_directions
72. Greenberg, G. (1998). Distance education technologies: Best practices for K-12 settings. *IEEE Technology and Society Magazine*, (Winter) 36-40.
73. Gutierrez, K., 2022. Facts and Stats that Reveal the Power of eLearning [Infographic]. [online] [Shiftelearning.com](https://www.shiftelearning.com/blog/bid/301248/15-facts-andstats-that-reveal-the-power-of-elearning). Available at:
<https://www.shiftelearning.com/blog/bid/301248/15-facts-andstats-that-reveal-the-power-of-elearning>
74. Horn M., Staker H. Forget about blended learning best practices. *THE Journal*. 2012. URL: <https://thejournal.com/articles/2012/03/01/forget-about-blended-learning-best-practices.aspx>.
75. <https://www.kmu.gov.ua/news/ruslan-gurak-distancijne-navchannya-ce-viklik-dlya-ukrayinskoyi-osviti-pid-chas-pandemiyi>
76. Hubackova, S., Semradova, I.: Evaluation of blended learning. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 217, 551–557 (2016),
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.02.044>
77. Implementation of Blended Learning Rotation Model in Teaching Business English and Business Ukrainian in Higher Education Institutions / K. Klymova et al. *World Journal of English Language*. 2023. Vol. 13, no. 7. P. 253. URL:
<https://doi.org/10.5430/wjel.v13n7p253>.

78. Interactive Learning Centers Announces Name Change to EPIC Learning. PR Newswire (March 1999),
URL <http://web.archive.org/web/20150113150235/www.thefreelibrary.com/Interactive+Learning+Centers+Announces+Name+Change+to+EPIC+Learning.-a054024665>
79. Jingtao L. Impact of the station rotation model of blended learning on EFL college students' listening skills. International journal of academic research in business and social sciences. 2023. Vol. 13, no. 12. URL: <https://doi.org/10.6007/ijarbss/v13-i12/19490>
80. Jordan, K. (2013). MOOC Completion Rates: The Data, Available at:
<http://www.katyjordan.com/MOOCproject.html>
81. Júlia Marçal, António Caetano, Corporate blended learning in Portugal: Current status and future directions. European Journal of Open, Distance and E-Learning, 2010/I URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ911755.pdf>
82. Kaleta, R., Skibba, K., & Joosten, T. (2007). Discovering, Designing, and Delivering Hybrid Courses. In A. G. Picciano, & C. Dzuiban (Eds.), Blended Learning: Research Perspectives. Needham, MA: The Sloan Consortium.
83. Karanicolas S., Snelling C. Making the transition: achieving content connectivity and student engagement through flexible learning tools. Proceedings of the Distance Education Association of New Zealand (DEANZ) Conference Wellington. 2010.
84. Khan, B. (1997). Web based instruction (WBI): What is it and why is it? In WebBased Instruction. Englewood Cliffs, New Jersey: Educational Technology Publications.
85. Kim, M., Kim, S., Khera, O., & Getman, J. (2014). The experience of three flipped classrooms in an urban university: An exploration of design principles. The Internet and Higher Education, 22, 37–50. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2014.04.003>
86. Kukharensko V. System approach to the blended learning. Information technologies in education. 2015. Vol. 3, no. 24. P. 53–67. URL: <https://doi.org/10.14308/ite000550>

- 87.Kumar, Adarsh, et al. "Blended learning tools and practices: A comprehensive analysis." *Ieee Access* 9 (2021): 85151-85197.
- 88.Laster, S., G. Otte, A. G. Picciano and S. Sorg. Redefining blended learning. Presentation at the 2005 Sloan-C Workshop on Blended Learning, Chicago, IL, April 18, 2005.
- 89.LibreTexts. 4.3: Модель ADDIE. LibreTexts - Ukrayinska. URL: <https://ukrayinska.libretexts.org/>
- 90.Main Site - ТОП-12 освітніх майданчиків з безкоштовними онлайн-курсами. Головна | Е-Україна E-Ukraine - INNOVATION PLATFORM FOR REFORMS. URL: <https://eukraine.org.ua/ua/news/top-12-osvitnih-majdanchikiv-z-bezkoshtovnimi-onlajn-kursami>
- 91.Mantyla, K. Blending e-Learning: The Power is in the Mix. Alexandria, VA: American Society for Training and Development, 2001.
- 92.Mintii I. S. Blended learning: definition, concept, and relevance. *Educational Dimension*. 2023. URL: <https://doi.org/10.31812/ed.539>.
- 93.Nedeva V., Dineva S., Ducheveva Z. Students in blended learning by flipped classroom approach. *Information technologies and learning tools*. 2019. Vol. 72, no. 4. P. 204–213. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v72i4.3046>
- 94.Okaz, Abeer Ali. "Integrating blended learning in higher education." *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 186 (2015): 600-603.
- 95.Online Education Statistics UK | E-Learning Data 2022 | Oxford College. Oxford Learning College. URL: <https://www.oxfordcollege.ac/news/online-education-statistics/>
- 96.Overview of blended learning: the effect of station rotation model on students' achievement. *Journal of critical reviews*. 2020. Vol. 7, no. 06. URL: <https://doi.org/10.31838/jcr.07.06.56>
- 97.Pardede P. Blended Learning for ELT. *JET (Journal of English Teaching)*. 2012. Vol. 2, no. 3. P. 165. URL: <https://doi.org/10.33541/jet.v2i3.54>.
- 98.Paulsen, M. F. (2003). Online education and learning management systems. *Global e-learning in a Scandinavian perspective*. Bekkestua: NKI Publishing

99. Rajiv Saini, Shuchi Dawra. Understanding Blended Learning Environment. YMER. 2023. Vol. 22, no. 12.12. P. 193–202. URL: <https://ymerdigital.com/uploads/YMER221247.pdf>.
100. Reece M., Lockee B. IMPROVING TRAINING OUTCOMES THROUGH BLENDED LEARNING. Online Learning. 2019. Vol. 9, no. 4. URL: <https://doi.org/10.24059/olj.v9i4.1778>.
101. Rossett, Allison, and Rebecca Vaughan Frazee. "Blended learning opportunities." AMA Real Estate: AMA Special Report (2006): 1-27.
102. Roy, Robin; Potter, Stephen; Yarrow, Karen and Smith, Mark (2005). Factor 10 Visions project: Higher Education Sector Towards Sustainable Higher Education: Environmental impacts of campus-based and distance higher education systems. DIG Report 8; Design Innovation Group, The Open University, Milton Keynes.
103. Sauve', L. (1993). What's behind the development of a course on the concept of distance education? In D. Keegan (Ed.) Theoretical principles of distance education, New York: Routledge, 102-104.
104. Shibley, I.: Ten Strategies to Improve Blended Course Design. White paper, Magna Publications, Madison (2013), URL <https://tinyurl.com/2hcw2jn2>
105. Singh, H. (2003). Building Effective Blended Learning Program, Educational Technology, 43(6), pp 51-54.
106. Smith B. (2010). E-learning technologies: A comparative study of adult learners enrolled on blended and online campuses engaging in a virtual classroom (Doctoral dissertation). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses database.
107. Staker, H., & Horn, M. B. (2012). Classifying K-12 Blended Learning. Mountain View, CA: Innosight Institute. <http://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2013/04/Classifying-K-12-blended-learning.pdf>
108. Teaster, P., & Blieszner, R. (1999). Promises and pitfalls of the interactive television approach to teaching adult development and aging. Educational Gerontology, 25 (8), 741-754.

109. Valiathan, P. (2002). Blended learning models. *Learning circuits*, 3(8), 50-59.

ДОДАТКИ

Додаток А

Питання вікторини

Kahoot!

Vocabulary_Success

Theme Success, Speak Out Intermediate

Зіграно 1 раз • 7 гравців

Публічний кахут

Запитання (8)

1 - Квіз

бути амбіційним та успішним -

20 с



to be a low achiever

X



to be a high achiever

✓



to have a high achiever

X



to be a great achiever

X

2 - Квіз

мати вроджений талант -

20 с



to get a talent for

X



to have a birth talent to

X



to have a natural talent for

✓

3 - Квіз

зосередитись на

20 с



focus on

✓



focus at

X



focus in

X



focus for

X

4 - Так або ні

вірити у себе - believe in yourself

20 с



Так

✓



Ні

X

5 - Квіз

бути одним з найкращих у світі у чомусь

20 с

- | | | |
|--------------------------|-----------------------------|---|
| ☐ | be on the top in something | × |
| ☐ | be world-class in something | × |
| ☐ | be world top at something | × |
| ☐ | be world-class at something | ✓ |

6 - Квіз

мати можливість зробити щось

20 с

- | | | |
|--------------------------|--------------------------------------|---|
| ☐ | get the opportunity to do something | × |
| ☐ | have opportunity to do something | × |
| ☐ | get opportunity to do something | × |
| ☐ | have the opportunity to do something | ✓ |

7 - Квіз

опанувати навичку / ремесло

20 с

- | | | |
|--------------------------|-------------------------|---|
| ☐ | muster a skill / craft | × |
| ☐ | master a skill / craft | ✓ |
| ☐ | improve a skill / craft | × |
| ☐ | mastar a skill / craft | × |

8 - Квіз

тяжко працювати

20 с

- | | | |
|--------------------------|----------------|---|
| ☐ | work difficult | × |
| ☐ | work hardly | × |
| ☐ | work hard | ✓ |
| ☐ | work harder | × |